

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A Debreceni Protestáns Lap
könyvnyomdája Debrecen,
Nyomtató-utca 9. sz. A hova a
lap szétküldésére vonatkozó fel-
szólamlások küldendők. Minden-
nemű nyomdai munkákat felvál-
lalunk és jutányos áron végezzük.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél íren.
Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.
Hirdetések jutányos áron közöltnnek.
Egyes szám ára 30 fillér.

A szerkesztőség és kiadóhivata
Debrecen, Nyomtató-utca 9. sz.
A hova a lap szellemi és anyagi
ügyeire vonatkozó összes közle-
mények, kéziratok, előfizetési
és hirdetési díjak küldendők

Alkalmatos időket . . .

Ritka esztendő ontja olyan bőségesen az áldást, mint a mostani. A buza gazdagon termett, a tavaszi vetemények még jobban állanak. A kertek fái meg éppen szakadoznak mint a tanítványok hálója, amaz emlékezetes halászat alkalmával.

És mégis mindez semmi, az alkalmatos idő és az alázatos lélek nélkül. A kész termés elrohadhat, a szerencsétlenség, a gondatlanság, a könnyelműség elvehetik azt, a mit a jó Isten megadott.

Okosan sátárkodjatok és el ne bizakodjatok hát emberek. Ne higgyétek, hogy sok esztendőkre eltett javatok termett. A föld csak azt adta meg, a mit a két sovány esztendő töletek elvitt. Vagy még azt sem. A jövődőről meg akár ne is beszéljünk. Azért olajjal, liszttel okosan bánjatok; a föld áldását takarékosan használjátok, az új kenyeret szeretettel, hálaadással szegjétek és a nem szeretem napokról is gondoskodjatok.

Mert eljönnek ezek is. Már is itt vannak. A gazdagság elteltsége, gögössége, és az ember gyarlósága. Vagy nem ti féltetek a tavasszal, hogy megint nem leszen aratni való? S vajjon nem ti mondtátok ismét, hogy nem lesz aki arasson? És ime nem a ti kevély kiáltásotok hallatszott-é, hogy van aratni való is sok és arató is elég?

Legyen is mindig és legyen hozzá az Urnak félelme is, mely a keveset is megsokszorozza és arany és ezüst nélkül is boldoggá teszi, a bőségben pedig megoltalmaz a kevélységtől.

És legyen meg most, midőn oly nagy kegyelme lett velünk a jó Istennek. Két gazdag aratásunk történt, az ország földjén és az ország magaslatain is. Mindakettő oly csodás, hogy csak elrohadásától és semmivé lételetől félhetünk.

Alkalmatos időket és alázatos lelkeket kérünk tőled óh Uram.

* * *

A „Nemezis.“

„Minden ország, mely magában meghasonlik, elpusztul és egy város és egy háznép is, mely magában meghasonlik: meg nem maradhat.“ Máté XII. 25.

A világ események mai zürzavarában tegnapi postával egy új lap érkezett hozzám, melyet sem nem kértem sem nem vártam, a „Kanadai magyarság“ lapja, mely a legszomorubb gondolatok egész rajával töltötte el lelkeket s ama dönthetetlen igazságot juttatta eszembe, melyet a mottóul használt igékben maga mondott a Megváltó.

Ezen lap mutatóvány számából szomoruan győződtem meg arról, hogy az a népvándorlás, mely a közelebbi múlt években nemcsak a mi országunkban, hanem sok más nemzetnél is annyira elterjedt, nemcsak hogy szünni nem fog, hanem hovatovább mindig nagyobb mérvben hódítja az embereket arra, hogy új hazát keressenek, és szerezzenek, nem fegyverrel mint őseink tettek, hanem spekulációval ama jelszó alatt „ubi bene, ibi patria“. Ezen cosmopolita jelszó viszi tehát az embereket arra, hogy elhagyva ősi hazájukat más jobbnak reményelt hazát keressenek s a faj és honszerelmet ha ők magok nem is, de esetleg kint maradt, idegen földön letelepedett utódaik elvégre egészen letelkezzenek s legyenek egy polyglott ország és nemzet tagjává, mely senkinek sem hazája, senkinek sem nemzete s mégis szabadságban, béke-ségben tartja polgárait.

Hát biz ez nem is csoda! oly sok oka van nálunk különösen magyaroknál a kifelé gravitálásnak e hazából, hogy azt egyszerre elmondani alig lehet. Nemcsak a megélhetés, a kenyérkereset itt az ezredéves ó hazában s általában a vénnek már méltán nevezhető Európában, hanem a társadalmi viszonyok is olyanok, hogy azok nemcsak a testnek, hanem a gondolkozó léleknek is terhére vannak s így nem csoda, ha ezektől szabadulni akarva, itt hagyja az előtte eddig kedves hazát, itt hagyja nemzetét, fajrokonait már is sok ember s világpolgárságra, kompatitására törekszik, egyfelől hogy jobban és könnyebben élhessen, másfelől, hogy az itteni társadalmi viszonyok zsarnokságától szabaduljon.

Mert hát épen ez utóbbiak zsarnoksága az, mely a megélhetést is nehezíti, a lelket, az emberi érzést pedig egészen megalázza; — míg az új hazában szabad munkával boldogul s nem kell megalázkodni senki előtt. Ott nincs osztályuralom, nincs válaszfal ember és ember között,

ott mindenki egyenlő s annyira becsülik, amennyit munkája ér. Ezen áldatlan társadalmi állapotokhoz jönnek most már a mi hazánkban a teljesen züllött országos viszonyok is, melyek egyházi és társadalmi téren is decomponálólággal működnek.

Az uralomra került pártok halálra keresik ellenfeleiket és társadalmilag is megbélyegezni törekednek azokat, a kiknek helyét és nézeteit elfoglalták. A győzők a hatalom terített asztalánál elfelejtik tegnap hirdetett eszményeiket, új alapokra állanak, új vallást hirdetnek és alkalmazkodni tanultak.

Mindezek a körülmények nem növelik a társadalom nyugodt boldogságát és visszahatnak az egyháziasságra is.

Az egyházak is hatalmi tényezőkké válnak, a hitetlenség, a kiábrándulás, az egyének önmeghasonlása általánossá lesz és általánossá lesz vele az elégedetlenség és a boldogtalanság és beáll a bellum omnium contra omnes állapota s nincs a ki magát megtagadva a köznek, legyen az család, egyház, haza segítségére siessen és nyugodt produktív munkát végezzen.

De hát ha e helyett a becsületes munka helyett csak gyűlölik egymást és veszekesznek egymással, akkor a Nemezis itt sem fog késni, megboszulja az az atyáknak álnokságait a fiakban harmad és negyed iziglen s mint öldött kéve széthull nemzetünk, mert a magyar mindig meghasonlott egymással és soha sem tudott egyetérteni!

A ki azt hiszi, hogy ily zavaros, áldatlan viszonyok is, melyek közt a nép javáért minden lehető megtenni épen azok nem érnek rá, akik arra hivatva volnának, semmi hatással nincsennek a népre s nem növelik benne a kivándorlási hajlandóságot: ám higgye, ha akarja, de én nem tudom, és az a nép, melynek mindig csak ígérik a jót, de soha sem adják meg, az már nem hiszen.

Ha mindezekhez hozzávesszük még a nagy szabadság, egyenlőség és testvériség oly fennen hirdett mai korszakában a különböző vallásfelekezetek közt is mindinkább elötrébe lépő nagy türelmetlenséget az újabb időkben már örömmel tapasztalt békés együttélés helyett s látjuk, hogy ezt a legátkosabb visszavonást szülhető bűnös érzület a népben épen onnan tápláltatik, hol az irányadóknak, mint elődeik és őseik vallásüldözés gyászos korszakában tettek, az ország békéjére kellene mindenkinek felett törekedniök: bizony félünk kell, hogy ez is csak előmozdítója lesz annak, hogy a magyar új hazát keressen, hol hitét senki sem bántja s teljes vallás- és lelkiismereti szabadságot élvezhet úgy egyik, mint

másik telekezet! Persze, hogy ezzel nem sokat gondolnak, sőt talán még örülnek rajta a kozmopoliták; de a valódi magyarság csak fájlalhatja ezt s épen nem örülhet annak, hogy az idegen földön már számos egyháza sőt egyházmegyéje is van, — mert ez is csak annak bizonyossága, hogy „*mint oldott kéve szét hull nemzetünk.*“

Hát bizony sok ellensége volt e hazában eleitől fogva a magyarnak, de legnagyobb és legveszedelmesebb ellensége volt sokszor ön maga úgy hogy Isten csodája, hogy él még nemzetünk! Külső ellenségeit legtöbbször legyőzte, ha egyetértett, s bár a csaknem örökös hadviselés is sokat ártott neki s olykor olykor nagyon megritkította sorait, de legtöbbet ártott belső ellensége: a pártharcz, a polgárháboru!

A történelem ezen tanuságának kellene most ha valaha, eszünkbe jutni s óvni bennünket attól, hogy egymásnak ellenségei legyünk s a világ eseményeinek mai forrongásában, zürzavarában elmerüljünk, mert „*minden ország mely magában meghasonlít, elpusztul!*“

Segesváry József.
esperes.

Végszó a bárjai ügyben.

Kerülő uton értesültem e becses lapok hasábjain megjelent újabb nyilatkozatról. Ez magyarázza meg, hogy csak most válaszolok reá. Teszem azt újra azzal a célzattal, hogy kerülni fogom a személyes dolgok belévonását, hogy a dolog lényegét szem elől ne téveszem. De kétszeres kötelességem a felszólalás mostan, amikor a fekete felhők ugyancsak közelednek a felvilágosultság derűs ege felé. Ha itt ott mégis kitérek egyre-másra, azt a nyilatkozat személyt és személyeket támadó részei miatt vagyok kénytelen megtenni. Mert ezeknek a támadásoknak a közügyhöz semmi közök. Ez eljárásomat a gondolkodó olvasó azt hiszem rossz néven nem veszi. Mert egyenesen rákényszerítenek.

Először általánoságban kijelentem, hogy legjobb lesz a szerepelni vágyó urakra nézve is, a kikhez különben senki sem szólott, ha mindenki a maga háza előtt seper, mert van mit seperniök. Másodszor kinyilatkoztatom; a kit nem illet, szavaimat ne vegye magára. De a kinek inge viselje! Rászolgált!

A bártaitanári kar (!) igazabban szólva Vas Antal igazgató nevében megszólal Mikó Pál, a ki aláírja a cikket. Hogyitt nem más, hanem az érdekelt igazgató vagy egy az ő nyelvén beszélni kész férfiú locsog, azt az előzmények után fölösleges bizonyítgatni, s a következőkből bőven ki fog tűnni. Hogy az igazgató magát kimossa, másokat mozgósít, olyanokat, a kik e szerepre vállalkoznak.

Mert miről volt szó. Bizonyos eseteket tárgyaltunk, a mikről az a meggyőződésünk, hogy egy erkölcsi intézetben se, de állami iskolában különösen helytelenítendő, mert az egyenlőséget és a felvilágosultságot sérti,

s ez ellen minden igazi nevelőnek küzdeni kell. Mert tanár és nevelő ember közt ég föld a különbség.

A bölcse igazgató fűhöz-fához kapkodva dobos gimhez illő harsogó szózatot adatott ki némely tanárral, a kiknek e dologhoz az *állami rendtartás* szerint csak addig van közök, míg hivatalosan végrehajtva nincsen. Azontul a teljes felelőség az igazgatóé, a kit első sorban kérdőre lehet és kell is venni.

Mikortényekkel sarokba szorították, Vas Antal igazgató akkor Mikó Pálur vállalkozott helyette egy írásos cselekedetre. A tényekfelemlítése után mindenütt oda tette azt, hogy *nem igaz*, de az ő tagadó és együgyű agyafúrtsággal hozzá fűzött magyarázatai bizonyítják a magok meztelenségében, hogy ezek a dolgok valósággal megtörténtek. Mert könnyű ám igazgatói és még más szobában sugdosni, de a ki nyilvánosság elé lép, annak a körmére néznek. Hiába volt minden gyanúsítgatás, ha a bíróság elé kerül a dolog, ott bizonyítani kell.

Imé azt állítja Mikó Pál Vas Antallal egyetemben, hogy minden-minden, a mit mi ez ügyben, mint tény felhoztunk, nem igaz, hazugság, rágalom. Lásd a „Felvidéki lapok“ május 17-iki számát vagy e lap június 16-iki számát, hol már a szelidebb (nem igaz szerepel) Tehát az se igaz, hogy vallási éretlen fecsegés miatt két nem római katolikus vallású tanulót eltávolítottak. Ennek a megbizonyítására hivatkozik az 1890—1891-iki bárjai értesítőre, a hol a nevezett tanulók még szerepelnek. Szerintök nem igaz, hogy a modern inquisitorok vallási dolgok miatt kérdőre vonták őket és a protestáns hittanár tiltakozása ellenére arra ítélték, hogy a következő éven fel nem veszik az intézetbe. Gazdag fiukra nézve ez nem nagy dolog, de szegény gyermekre csapás. De ha ez nem igaz, mutassa meg Mikó Pál ur a következő évi értesítőt, hogy ez a I. P. nevű III-ad osztályu gimnáziumi tanuló járt e ott az iskolába? Még egy nagy baj van, a gimnáziumi hivatalos iratok is beszélnek ez ékes esetről, amit fájdalom nem lehet eltagadni. A másik zsidó tanuló IV-ed osztályos volt nem bukott meg. Más hová ment iskolába. De ez nem mentességök. Valamint az se, hogy Amerikába költözött. Ellenkezőleg, hogy I. P. tanuló nehéz küzdelmek után ma a telekkönyvnel van alkalmazva, az sem mentesség. Ez a jelesnek induló más sorsot érdemelt volna. Mert a bárjai értesítőkből is látszik, hogy csakugyan jó tanuló volt.

Arra vagyok én kíváncsi, hogy e nyilvánvaló igazmondás után, hogy mer Mikó Pál és Vas Antal Sárosban végig menni? Hiszen ezek a dolgok ott köztudomású tények.

Ilyen cimerez valótlanosság az az állítása, hogy az illető tanár, a kire céloznak, vállalkozott volna a római katolikus hittani órák helyettesítésére. Ez, nagy fájdalomokra az illetőknek, szintén nem igazolható a hivatalos osztálykönyvekből. Tehát minden handabandázás fölösleges. Nem azért nem vállalkozott pedig, mintha a római katolikusokat gyűlölné, hanem azért nem, mert a többi vallástanárokat nem tartották érdemesnek rendes tanárokkal helyettesíteni. Ő ezt csak úgy fogadta volna el, ha viszonyosságot lát az eljárásban. És becsületos meggyőződése szerint épen ez sértő megkülönböztetés ellen dolgozott. Egy általján nem volt arra tekintettel, tetszik-e az igazgatónak vagy nem? Csak kötelességének tartotta.

Vigan is ment a helyettesítés addig, a míg az illető tanárnak az ily váratlanul kirendelt helyettesítés miatt más vallású többségben levő tanulói nem készülhettek el a rendes tárgyból, a mit ő tanított. Ezt a körülményt ridegen belé írta az osztálykönyvbe. Hiába

kért azért ellene az igazgató fegyelmi vizsgálatot, ez a jeles szokás attól kezdve meg szűnt. Ez természetes dolog is, mert a nem katolikus vallású tanulók ez oktalán eljárás miatt óra többlettel voltak megterhelve, s a váratlan helyettesítések miatt a rendes órákra el nem készülhettek. És hozzá a sértő megkülönböztetés!

Az az állítása pedig Mikó Pál urnak, hogy mindenki kapott a bártfai gimnáziumban az ilyen potya órán, épen olyan igazmondó beszéd mint a többi.

Minthogy első sorban őt érdekli, erre nézve én is tudok egy igen jellemző esetet. Egy kollega megbetegegedett. A hivatatalból járó elég busás helyettesítő díjakat zsebre vágta az illető, hanem azért, könnyű kitalálni kinek a kedvéért panaszkodott, hogy ő a tömredék helyettesítést nem bírja. Véle együtt, hogy magát az igazgató kegyében tul szárnyaltatni ne engedje, talán más is megtette ugyanezt. Elég az hozzá, hogy ez is, hivatalos eljárás tárgyává tétetett. Az atyafiak benne maradtak. Baj, baj, hogy ezt se lehet törvényes uton letagadni, legfeljebb a papiroson. Még nagyobb baj, hogy erről is hivatalos irás van.

De hát némely ember leleményes. Gimnáziumi tanulóktól szereztek be adatokat a tanár ellen, olyan formán, hogy kész irásokat velök aláírtattak. Ez is gyalázatosan sikerült. Meg kellett hallgatniok a felsőbbség utasítását, hogy ezt mint paedagógia ellenest visszadobják. Ezt épen Mikó Pál volt szerencsés az igazgató helyett, mint helyettes felterjeszteni. És épen neki jutott az a szerencse is, hogy a dorgáló irást a tanári konferencián felolvassa. Nemde szép győzelem?

Ilyenek után azt kérjük, mi jogon van a bártfai gimnáziumban hét tanár, holott más állami algimnáziumban hat tanár nemesak a legnagyobb óraszámmal dolgozik, hanem zugolódás nélkül helyettesíti a beteg kollegákat.

Persze, hogy azt mondja, az se igaz, hogy Vas Antal igazgató csakis katolikus tanárt kért a bártfai gimnáziumban. Magára vállalja, hogy ő indítványozta. Ezt a dicsőséget ugyan egy kálvinista ember se fogja irigyelni Mikó Páltól, de hát ne dicsekedjék véle. Tudomásom szerint nem úgy történt a dolog. Ez csak az igazgató mentési kísérlete. Mert hát Vas jónak látta a csősz helyett a madárijesztő Mikót kiállítani. Ettől azonban a verebek sem ijednek meg. Az igazgató felterjesztette az illetékes hivatalos helyre, tehát állami felfogás szerint a fellelőség az övé. Egyéb képen az a tiszta igazság, hogy ezt Orosz József tanár és Vas igazgató követelte azon címen, hogy nekik teher a katolikus tanulókkal templomba járni. Orosz József ezen a címen évek óta nem volt osztálytanár. Így fizettette meg magát a templomba járásért. Fájdalom ezt se lehet letagadni. Az értesítők bizonyítják.

A mi pedig azt az állítást illeti, hogy Bártfán sem református pap, se kántor nem jár, ez vakmerő hazugság. Épen egy református bártfai tanár buzgólkodása következtében Frencl Bertalan lelkész odajár vallást tanítani és istenitiszteletet tartani. Eperjesen virágzó kálvinista egyház van. Most építik a templomot. Bártfa leányegyháza. De van Bártfán virágzó lutheránus egyház két pappal. Ők a felvidék kálvinistái sok mindent tehetne Mikó Pál ur is ha jónak nem látná kálvinistasága révén, elkívánkozni onnan. Mert néha jó nagy reformátusnak lenni. A hogy a szél fúj... És mi-féle vakmerőség tőle, hogy irásában a református tanárokat egyszerűen kitessékeli Bártfáról, holott olyanok ott a viszonyok, a mint állítom.

Mert Mikó Pál ur hallgasson ide... Szent Antal szobrát is megkívánta bizonyos kálvinista család valaki kedvéért. Mert az szerencsét hoz a családnak. Nem mondaná meg Mikó Pál ur, ki az a familia? Ilyen reformátusokra se Bártfán se másutt nincs szükség.

Mert ha már irásával hős Mikó Pál ur, (lásd a Felvidéki Lapok május 17-iki számát, a gyáva persze én vagyok) oda vezetett irásával, elbeszélék én mégvalamit a kedvéért, a miben azonban épen ő és különösen az ő tudomása szerint nagy igazság léssen.

A mult évben a bártfai gimnázium második osztályában a gyerekek rémületére és bámulatára a tanár két vad ugrással az ajtónál terem, onnan pár szót váltva valakivel, alázatos hajlongások közepette visszafordul és a szűjtató gyermekek előtt ez ékes szavakra fakad:

Látjátok fiaim, tiszteljétek az igazgatót. Én csak a kezét láttam az ajtónál, azonnal rohanvást futottam udvarlására. Mert ez k. k. kötelességem!

Meg is magyarázta nekik, hogy k. k. annyit téssen, hogy kutya és katonai kötelessége.

Egy elevenebb eszű kis fiu haza jöve, azt kérdezte az apjától: Édes apám hát ha én meglátom az igazgató kezét én is úgy ugorjak feléje? Az apa nem értette a dolgot, különben is fölöslegesnek tartotta a gyermekekkel tárgyalni, csak később tudta meg, hogy ez esetet szemérmes pislogások közepette elbeszélte maga a tanár, persze Vas igazgató is jelen volt ottan. Ekkor az apa azt mondta a fiának: „Kedves rajom, a tanár urnak minden egyébben igaza van“, a mit mond, de ebben a dologban ne kövesd se példáját, se szavát. Őseid a szabadságért küzdöttek tollal és karddal, te se lehetsz szolga. De az kötelességed, hogy minden felnőtt emberrel szemben tisztességgel viselkedjél.

Hát Apponyi miniszter jellemeket akar neveltetni az iskolában. Vajjon ez é a jellemnevelés utja?

Mert hát az is megtörtént, hogy egy tanár a következő jeles nyilatkozatra fakadt: „Tisza Pista, ha kálvinista létére miniszter elnök lett, viselje magát kárnyebben“. Itt különösen megjegyzem, olvasóim érteni fognak engem, hogy ezt a kijelentést ne politikai szemüvegen, hanem a dolog lényege szeript nézzék.

És mégis sokan vannak, a kik iskoláinkat erőnek erejével az államnak akarják átadni.

Hogy mennyire meg az igazgató vak, dühös mentési kísérlete abból is látszik, hogy a Vas Antalra és feleségére vonatkozó törvényes eljárást is felülbírálják, s közben megrágalmazzák egyéni becsületében azt, a kire ez a dolog vonatkozik. Azonban, a kit ez a dolog illet, törvényes uton majd szerez magának elégtételt, persze azokon, a kik ezt az irást csakugyan aláírták.

A mi pedig azt a megjegyzését illeti, hogy 48 órában van egy napban, ez igaz. Annyi ha a közügyet szolgálom. Mert jegyezze meg Mikó Pál ur, vannak emberek a kik hivatalos teendőjökön felül közérdekű tevékenységet folytatnak, nemcsak szenzációs híreket írnak, mint ő állítja, hanem tudományos és szépirodalmi műveket, a melyek közkézen forognak. Fájdalom ezt se lehet letagadni. Ez sok embernek nem tetszik, de az egyszeri varangyékos béka is leköpte a fény bogárt, hogy miért csillog? Mert ez a varangyékos béka természetete.

De abban megnyugtathatom azokat az urakat, a kiket illet, hogy a döntés nem az ő itéletökre van bízva, azok fogtak hozzá e dolog elbírálásához, a kikre ez az ügy tartozik.

Figyelő.

KÖZÉLETÜNK.

A zsinati felirat eredeti tervezete*

*Császári és Apostoli Királyi Felség!
Legkegyelmesebb Urunk!*

Magyarországi református egyházunk a legmélyebb tisztelettel és hálával fogadta Császári és Apostoli Királyi Felségednek 1904. évi ápril hó 8. Bécsben kelt s velünk a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter 1904. ápril. 13-tól kelt 33,456 számú leiratával közlött ama legfelsőbb elhatározását, melylyel legkegyelmesebben megengedni méltóztatott, hogy magyarországi református egyházunk, országos zsinatát az egyetemes konventnek ugyanazon évi február hó 9. kelt legalázatosabb folyamodványában elsorolt tárgyak fölötti tanácskozás és határozás céljából 1904 évi november hó tizedikére Budapest székes fővárosába egybehívhasa és ott megtarthassa, anélkül, hogy az 1790/1. XXVI. t.-c. 4. §-a értelmében fentartott s biztos kirendelésére vonatkozó jogát Felséges Urunk jelenleg érvényesíteni szükségesnek látta volna,

Egyházi törvényeink által tíz évre terjedő jog és hatáskörrel felruházott országos zsinatunk tanácskozó üléseit Budapest székes fővárosában 1904 évi november hó tizedikén tényleg megkezdette s eddigelé öt ülészakban folytatta, tudnillik; 1904 évi november hó 10—22 napjain; 2, 1905 évi március hó 16-tól ápril hó 7-ig; 3, 1905 évi november hó 22-től december hó 13-ig és végül 4, 1906 évi március hó 27-től 30-ig; 5, 1906 június 20—21 napjain. Országos zsinatunk működésének eddig maga elé tűzött törvényhozó részét befejezván az 1891 évi december hó ötödikétől 1893 évi november hó tizenötödikéig tartott első budapesti országos református zsinat által alkotott s Felséged legfelsőbb jóváhagyását és királyi megerősítést Bécsben 1893 évi december hó 24. megnyert egyházi törvényeinket ismét átnézte a haladó kor, anyaszentegyházunk fejlődő életviszonyai és folyvást gazdagodó feladatai által előnkbe tűzött követelményekhez képest módosította, pótolta, kiegészítette, — egyszersmind az addigelé három főreszre osztott anyagot (I. Egyházalkotmány. II. Egyházi törvénykezés szervezete. III. Köznevelési s közoktatási szervezet, áttekinthetőség, könnyebb kezelhetés érdekében s a részleteknél koronként szüksé-

* Annak a zsinati feliratnak a tervezetét, a mely mellett az 1904. november tizedikén megnyílt második budapesti országos református zsinat által alkotott kilencz törvénycikk legfelsőbb jóváhagyás és megerősítés alá volt terjesztendő, Sass Béla zsinati jegyző, elnöki felhívásra, az egyes előadóktól (T. i. az első, nyolczadik és kilencedik törvénycikkre nézve dr. Baksa Lajos hódmezővásárhelyi ügyvéd; a második törvénycikkre nézve Sass Béla debreczeni theol. akad. tanár; a harmadik, negyedik és hetedik törvénycikkre nézve Kenessey Béla kolozsvári theol. facultási igazgató; az ötödik törvénycikkre nézve Radácsi György sárospataki theol. akad. tanár által szolgáltatott adalékok alapján még a zsinat 1906. márczius havában tartott negyedik ülészakára összeállította. Ez a tervezet, a melyre a zsinat ugyanazon jegyzőkönyvi számú határozatával gróf Degenfeld József főgondnok és Antal Gábor püspök elnöke alatt a felirati javaslat szövegének megállapítására kiküldött zsinati ad hoc bizottság Budapestén 1906. június hó 20-án délelőtt, délután és este tárgyalt volt. A végleges szöveg, a mely a zsinat 1058. jegyzőkönyvi száma alatt egész terjedelmében olvasható, az első tervezetnél sokkal rövidebb lett. De minthogy a tervezet történelmi érdeke, főleg az ötödik törvénycikk tudományos tárgyalásánál és elemzésénél kétségtelen, nem láttuk érdektelennek ezt a Sass Béla féle első tervezetet is szó szerinti szövegében bemutatni. Szerkesztő.

gesekké válандó módosításoknak az egész megholygatása nélkül végrehajtható beillesztése végett külön törvényekre osztotta föl. Ez a kilenc törvénycikk, a melynek tehát magyar reformált egyházunk összes egyházi törvényeit magukban foglalják és kimerítik s a melyek közül a hetedik, nyolcadik és kilencedik törvénycikk jelenlegi egyházi törvénytárunkhoz új anyag gyanánt csatlakozott, a következő:

I. törvénycikk az egyház alkotmányról és szervezetről;

II. törvénycikk a lelkészválasztásról, — missziói, katonai, fegyházi, fogházi lelkészek s általában állami, alapítványi és törvényhatósági közintézeteknél működő lelkészek, állandó vallásitanító-lelkészek, segéd és helyettes lelkészek alkalmazásáról és elhelyezéséről, — a kegyeleti időről;

III. törvénycikk az egyházi adóról;

IV. törvénycikk a magyar országos református egyházi közalapról;

V. törvénycikk az egyházi törvénykezésről;

VI. törvénycikk a köznevelési és közoktatási szervezetről;

VII. törvénycikk az országos református lelkészi nyugdíj és özvegy-árva gyámintézetéről;

VIII. törvénycikk a külföldön lévő magyar református hívek és egyházközségek gondozásáról;

IX. törvénycikk a magyar református egyházi törvényeknek a Magyar koronához tartozó Horvát és Szlavonorságok területén való végrehajtásairól.

Az egyházalkotmányról és szervezetről szóló I. törvénycikkünk anyagát a most érvényben levő s Felséged által Bécsben 1893 évi december 29-én jóváhagyott és megerősített törvényünk 1—181. szakaszai képezik s ezen szakaszok beosztásától és rendelkezéseiről annyiban tér el, hogy:

az egyháztagnak illetőségéről valamint jogairól és kötelességeiről az eddigi 14—17 s részint a 88. szakaszokban foglalt rendelkezések most a 105-ik és következő szakaszokba vannak elhelyezve.

A presbyterium teendői cím alatt az eddigi 27. szakaszba foglalt pontok most „Az egyházközség hatásköre“ (14§) cím alatt soroltatnak fel.

A tanítókra és tanárookra vonatkozó eddigi 101—104 s 108—109 szakaszok most a köznevelés és közoktatásügyről szóló VI-ik törvénycikk 18—23, 44—45, és 75—82 szakaszaiban foglaltattak.

Az 1 § „az evangéliom szerint reformált magyarországi keresztyén egyház“ elnevezés helyett „a magyarországi református egyház“ elnevezést fogadja el.

Az 5 § az állam segédkezése és eljárása (ius advocatiae) eseteit szabatosabban körülírja.

A 7 § a fokozatos hatóságok szabályrendelet alkotási jogát tüzesen megállapítja.

10 § a nagyobb egyházakat hivaik lelki gondozásának minél teljesebbé tétele céljából a paróchiális körök szervezésére kötelezi, s a missziói egyházközségek és a szörványok törvénybe iktatása mellett az egyházközségeket az eddiginél megfelelőbb módon osztályozza és írja körül.

A 13 § gondoskodik a társ-leány és egyesült egyházközségeknek önálló egyházközséggé alakulása esetén a vagyonközösség megszüntetésének módozatáról.

A 15 § d. pontja módot ad el nem halasztható kölcsön felvételére.

A rendes helyettes segédlelkészek kivül, a missziói, katonai, fegyházi, fogházi, s az állami, alapítványi és törvényhatósági közintézeteknél működő és az ál-

landó vallástanító lelkészek törvénybe iktatásáról is gondoskodtunk (137 §)

Az egyházhatósági szervezet megállapításánál az egyházközség hatáskörének, illetve jogainak gyakorlását és kötelesegeinek végzését az érvényben levő törvény 18 § c. pontjában említett ügyek tekintetében az egyházkerületi szabályrendelet mellőzésével — most a 16 és következő §-ok szabályozzák akként, hogy:

a) az eddigi 194. § c.) csak a lelkészválasztások alkalmával összeállított választói névjegyzék évről-évre elkészítendő, illetve kiigazítandó, a mi részint az egyházi jogélet biztonsága céljából, részint pedig az egyházi adózók helyes nyilvántartása érdekében indokolt.

b) az egyházközségi közgyűlés szervezete megállapíttatik ugyan, de a szervezésre nézve az egyházmegyei közgyűlés javaslata alapján az egyházkerületi közgyűlés felmentést adhat (22 §) és elrendelheti a képviseleti alapon szervezést is, mely iránt szabály rendelettel intézkedik. (23 §)

A 19—21 §-ok a választói névjegyzék készítéséről, illetve kiigazításáról; a 30—37. §-ok a választásról tartalmaznak részletes intézkedéseket.

A 27 § a presbyteriumban helyt ad az állandó vallástanító lelkészeknek, illetve ha többen vannak, képviselőjüknek s a gimnázium képvisellete mellett a főiskola, tanítóképző, kisdiedvőképző intézetek és felsőbb leányiskola képviselétének is és pedig akként, hogy a képviselőket nem úgy, mint eddig a képviseltek maguk, hanem az egyházközség választásra jogosult tagjai választják.

Az 51 § az egyházmegyei közgyűlések szervezésénél helyt ad a missziói lelkészeknek s a középiskolák képvisellete mellett a főiskolák, tanító és tanítónőképző intézetek, felsőbb leányiskolák képviselétének is. A tanítókat pedig az eddiginél nagyobb képviselettel ruhazza fel s az egyházmegye területén lakó állandó vallástanító katonai, fegyházi, fogházi, valamint az állami, alapítványi és törvényhatósági közintézeteknél működő lelkészek és a segédlelkészek javára tanácskozó jogot biztosít.

A 62 § az egyházkerületi közgyűléseknel a theologiai, bölcészeti és jogakadémiák javára külön-külön s a főgimnáziumok, továbbá a tanítóképző intézeteken kívül még a tanítóképző intézetek és a felsőbb leányiskolák javára is képviseletet ad s a tanítói kar javára négy tanító képviselőt biztosít.

A 82 § szerint a zsinatra a népiskolák tanítói közül egyházkerületenként egy-egy képviselő választandó. Ugy a zsinatra, mint az egyházkerületi és egyházmegyei közgyűlésekre a tanárok és tanítók közül választandó képviselők megválasztására a zsinat presbyteri elvek alapján kizárólag az anya társ és missziói egyházközségek presbyteriumai jogosítvák.

A 45 és 58 §-ok a presbyterium és az egyházmegyei közgyűlés határozatai, a 166 § az esperes intézkedései elleni jogorvoslatot szabályozzák.

Az 50 § c) pontja és 61 § c) pontja az esperes és püspök joghatóságát iktatják törvénybe.

A 161 § f) pontja, 165 § f) pontja, 180 § e) pontja és 185 § h) pontja az egyházmegyei és egyházkerületi elnökséget rendbüntetés alkalmazása iránti joggal ruházzák fel.

A 152 és 174 §-ok az egyházmegyei, illetve az egyházkerületi ügyészek jog és hatáskörét a 168 § az egyházi tisztviselők, alkalmazottak és az egyháztagok felelőségét írják körül.

A 114 § a legkisebb lelkészi jelkészi javadalom

mértékét állapítja meg. Fájdalom, hogy anyagi erőink elégtelensége még ezen legkisebb mérték kielégítését sem teszi lehetővé, úgy hogy a fedezett alapjából kénytelenek voltunk utalni az 1848 évi XX. törvényekre, melynek miként való végrehajtása tárgyában Felsőged magyar királyi kormányával ágostai hitvallású evangélikus testvéreinkkel közös tárgyalásokat folytattunk.

A lelkészválasztásról szóló második törvények jelenleg érvényben levő egyházi törvényeink (t. i. első budapesti országos református zsinatunk által alkotott egyházi törvényeink 182—237 §-ainak) keretében mozog, két lényegesebb módosítással.

E módosítások elseje elvi jelentőségű s abból áll, hogy jelenlegi egyházi törvényeinknek az egyházközségek osztályozására és lelkészek minősítésére vonatkozó 182—190 §-ai s velök együtt általában az osztályozás fokozatok is eltöröltetvén, a lelkészek és lelkészi jellegű egyének minősítése, választhatósága, a második törvények 1 §-ában a szabad lelkészválasztás elvének alapján egységesen szabályoztatott akként, hogy második lelkész-képességi vizsgálatának sikeres letétele után (a mely vizsgálat viszont az első lelkész-képességi vizsgálat után csak két esztendőre lesz lehető ugyanezen törvények 63 §-a értelmében) bármely nagy koru lelkészi jellegű egyén, bármely egyházközségbe szabadon választható. A másik módosítással egyházi törvényhozásunk, egyházkerületeink közóhajára, jelenleg érvényben lévő lelkészválasztási törvényeinknek néhány régóta élénken érzett fogyatkozását kívánta pótolni. A kegyeleti idő kérdésében, a melyet első budapesti országos zsinatunk (egyházi törvényeink 237 §-a) még az egyházkerületek hatáskörébe utalt, egyházkerületeink különböző s gyakran ellentétes belkörü intézkedései közepette a törvénybe iktatott egységes szabályozást gyülekezeteink zavartalan lelki gondozása nagy érdekének kockáztatása nélkül tovább immár nem halaszthattuk s az ide vonatkozó 75—83 §-okat a második törvények hatodik fejezete gyanánt illesztettük be. Ezenkívül ugyanezen törvények keretében, a közszükség érzetének hatása alatt, külön fejezetekben kellett rendelkezni a missziói lelkészek (második fejezet 48—59 §-ok), a katonai, fegyházi, fogházi lelkészek, általában állami, alapítványi és törvényhatósági közintézeteknél működő lelkészek (harmadik fejezet 60 §) s az állandó vallás tanító lelkészek (kateketák) alkalmazásáról (negyedik fejezet) 61 § valamint a segéd és helyettes lelkészek alkalmazásáról és elhelyezéséről is (ötödik fejezet 62—74 §-ok).

Különben e törvények első fejezetének (1—47 §§) jelenlegi egyházi törvényeink 182—236 §-aitól való eltérései közül a következő részleteket emeljük ki:

1. A „választó egyházközség” fogalmát a 4. §-a pontjának a 35 §. 4-ik bekezdésére történt utalásával valamint a 20. §. illető rendelkezésével szabatosabban meghatároztuk akként, hogy az egyházközség a lelkésznek más egyházközségbe történt meghívása illetőleg választásának végérvényes megerősítése után, valamint, halál esetén a meghalt lelkész eltemetése után *azonnal* „választó egyházközség”-nek tekintendő.

2. A csere útján történő lelkészváltásoknál a 5. §-ban világosan kifejeztük, a mit jelenlegi egyházi törvényeink is önként értendő momentumnak tekintenek — hogy „a csere érvényességének az illetékes egyházmegyei elnökség vagy közgyűlés engedélye szükséges”.

3. A 6—35 §-okban a határidők szabatosabb beillesztésével az egész lelkészválasztási eljárás törvényes

lefolyásának időtartamát kétségtelen biztossággal megállapítottuk.

4. A meghívás utján történő lelkészválasztás eseteit, jelenlegi egyházi törvényeink 199 és 200 §-ainak bizonytalan rendelkezésével szemben, a 9 §-ban szabatosabban körvonaloztuk s a meghívás sikerét biztosító ellenpróbaként a 12. §-ban jelenlegi egyházi törvényeinktől eltérőleg a beadott szavazatok *többségének* a meghívandó lelkész által történt megnyerését állapítottuk meg s a meghívás útján való lelkészválasztás lehetőségét a 15 §-ban — némi korlátozással arra az esetre is fentartottuk, ha az első választás megsemmisített.

5. A 16 §-ban a pályázati hirdetés tartalmát s a pályázati kérvény fölszerelésének kellékeit szabatosabban körvonaloztuk.

6. A 17 §-ban a jelölő bizottság határozat képességének mellőzhetlen előfeltételül kötöttük ki az esperes és az egyházmegyei kiküldöttök jelenlétét.

7. A 38. §-ban, hogy a jelenlegi törvényeink alapján nem egyszer fölmerült jogbizonytalanságnak útját vágjuk, szabatosabb kifejezésre juttattuk miként a megválasztott lelkész az általa elfogadott állomásra a kötelező „egy szolgálati évnek tényleges eltöltése előtt más állomásra *nem is pályázhat.*“

8. A szabályellenes választásoknál, a választást mint érvénytelen megsemmisítő esetek közé, 44 § d.) pontjába, azt is beiktattuk, ha a megválasztott lelkész „az öt fölkereső választókat megvendégelte, vagy megvendégeltette“ — a mit pályázó lelkészeinknek a lelkészhallgatások rendén fölmerült visszaélésekkel szemben leendő védelmezésére feltétlenül szükségesnek láttunk.

9. A 4 b) §-ban — a visszaélések lehető korlátozása végett — törvénybe iktattuk, hogy a lelkészválasztás ellen elkésve beadott panaszok alapján, a menyinyben hivatalból üldözendő fegyelmi vétség foglaltatik bennök, a fegyelmi eljárást az ötödik törvényekben megállapított elévülési határidőn belül meg kell indíttatni, ha szinte ezek a panaszok, mint a választás elleni felebbezések elutasítandók is.

A III. törvénycikk az egyházi adóról s általában az egyházközségeknek pénzügyi biztosításáról szól.

Szabatosan meghatározott a rendes — és a rendkívüli egyházi adó fogalma s a magy. orsz. ref. egyházi közalapi járulék a rendes egyházi adók körébe vonatott be.

Elrendeltetett hogy minden egyes egyházközség tartozik rendes vagyoneleltárt készíteni, melynek vagyonevata tüntesse ki az egyházi és iskolai épületeket, az egyházközség és iskolai föld és házbirtokát az egyházi hivatalnokok által használt földeket, az egyház tőkepénzeit különböző természetű alapítványait, hasznos jogait s azok remélhető évi jövedelmeit; teher-rovatában pedig az egyházközség összes terheit, esetleges kölcsöneit ezek kamatait és törlesztési hányadait. Összeállítandók e mellet az egyházi és iskolai ingóságok leltárjai is s ezek évenként felülvizsgálandók és esetleg kiigazítandók. A mely egyházközségekben maga az egyházközség által, vagy más testülettel társulva fentartott gymnasiumok vagy felsőbb iskolák is vannak e tanintézetek leltárjai is elkészítendők s a közvetlen felügyelő hatósághoz benyújtandók.

Meghatározott az évi számadások és költségvetések elkészítésének pontos ideje s intézkedés tétel arra az esetre is, ha valamely egyházközség presbytéruma bármilyen okból vonakodnék az anyagi ügyek kezelé-

sében reá rótt és takxative fesorolt kötelességeket teljesíteni.

Kimondatott a mi 1893-ban legkegyelmesebben szentesített. Egyházi Törvényekben nem volt szabályozva, hogy az egyházi tisztviselők is minden az egyháztól élvezett javadalmak után tartoznak egyházi adót fizetni, továbbá hogy a hivatásos katonatisztek közös hadseregbeliek és honvédek ide érteve a csendőröket is, annak az egyházközségnek adófizetésre kötelezett tagjai a melyben állandóan tartózkodnak.

Új intézkedése zsinatunknak, hogy úgy a rendes, mint a rendkívüli egyházi adók kivetésénél a több gyermekkel megáldott családfők szolgáltatási képességek csökkenésére való tekintettel 15 %/o, illetőleg 25 %/o adó kedvezményben részesítetnek.

Szabatosabban meghatározott azoknak az egyházi adózásban való részvételi kötelezettsége a kiknek valamely egyházközségben van ugyan ingatlan vagyonuk de nem laknak ott vagy olyan üzletök vagy másnemű foglalkozások van a mely után állami egyenes adóval vannak megróva, habár lakásuk másutt van is.

Intézkedés történt arra az esetre is, a mikor az egyházmegye hatóság arról győződnek meg hogy valamely egyházközség eddigi adókulcsa alapján kirótt bevételei annak rendes szükségleteit nem fedezik, vagy ha fedezik is, de a fennálló adókulcs szerinti kivetés a hives vagyoni erejének tekinteten kívül hagyása miatt feltűnő aránytalanságot mutat hogy ilyenkor egyenesen maga az egyházmegyei hatóság utasíthassa az egyházközséget az érvényben lévő adókulcs megfelelő módosítására.

Végül e törvénycikk keretében a legmélyebbre ható és legnevezetesebb alkotás az egyházi adó-teher csökkentésére irányuló törekvés, a mely szerint kimondatott, hogy egyetemes egyházunk addig is, míg összes egyházi és iskolai szükségleteinek kielégíthetése iránt a magyar állammal szemben támasztható és történelmi alapokon nyugvó igényei külön országos törvény által rendeztetnek, az e célra nyerendő állami hozzájárulásból s esetleg más az egyetemes egyház rendelkezésére álló segélyforrásokból a konvent kezelése és rendelkezése alatt egyetemes adó-alapot létesít, a melynek rendeltetése az egyes egyháztagokon nyugvó elviselhetetlenül súlyos adóteher könnyítése. Az e célra szolgáló segélyt igénybe venni kívánó egyházközség tartozik a Törvénycikkben megállapított adókulcsot alkalmazni úgy a személyi mint a vagyoni adót illetőleg, de e mellett a népiskolai tandíj eltöröltetik. Ez intézkedés nagy fontosságát minden kétséget kizárólag bizonyítja az a körülmény hogy eddig egyház községek igen jelentékeny részében az egyháztagok az állami egyenes adónak 50—200-söt 300 %/o-át fizették egyházi adóban, míg e rendezéssel egy átlagos 25 %/o-ot fognak csak fizetni, a mi nemcsak az egyház, de egyenesen az állam szempontjából is nagy jelentőségű.

(Folyt köv.)

A kis szántói ev. református egyház történelme.

Nekünk magyar protestánsoknak méltó dicsekedésünk van egyházunk multjában, mert őseink a protestantizmusnak világtörténelmi horderejű elvét, nem úgy mint legtöbb más országokban, fejedelmi vezérelt és tényező befolyása alatt, hanem egészen magokra ha-

gyatva temérdek ellenséges elemekkel küzdve gyökerez-
tették meg e hazában . . . Tökéletes igaza van a nagy
Révész Imrének, midőn „Erdősi János“ cz. műve elő-
szavában ezeket mondja, mert hazánkban a reformáció
csakugyan nélkülözötte a fejedelmi magas pártfogás ama
védő szárnyait, melyeknek vezérlete és oltalma alatt pl.
Németországban a lutheri reformáció oly hatalmas len-
dületet vett s haladt előre.

Nekünk nem volt „böles Frigyes“-ünk ki, midőn
Luther az ő hires 95 tételét nemcsak a vittembergi
vártemplom kapujára szegte ki, de egy levél kíséretében
megküldé azt a pápának is, — ez utóbinak t. i. a pá-
pának azon kérelmét, hogy Luthert a gonoszságnak
ezen fiát fogassa el és kísértesse Rómába határozottan
megtagadta és nem teljesíté s a ki az evangélium
ügye által lelkesítve Luthernek a vormsi birodalmi
gyűlésben tartott beszéde után így kiáltott fel: Oh mily
szépen beszélt Márton atya a császár és birodalom
előtt! Elég bátor volt, talán nagyon is bátor s az üldö-
zött reformáció ügyét sirjáig fejedelmi védelmébe vette
Nem volt egy „álhatatos Jánosunk“ sem a minő az
előbbinek testvérje és a fejedelemségben utódja vala ki
midőn protestáns teológusaival az 1530-iki augsburgi
birodalmi gyűlésről beszélgetett, s ezek azt jelenték neki,
hogy ők maguk egyedül akarnak Augsburgba menni és
ott tudományukról számot adni hogy miattuk veszedelmbe
ne ejtessék a kegyes ur — nemhogy visszariadt volna
a veszedelmektől, de nagy bnzgósággal e szókra fakadt:
„Mentsen Isten, hogy közületek kizárva akarnék lenni!
Én is az én Uramat a Krisztust akardm vallani“! És
elsőnek jelent meg a gyűlésen, s annak leliolyása alatt
a reformáció hatalmas vezére és védője gyanánt bizonyí-
totta meg magát. Hogyis ne? Hiszen ő maga is szív-
vel-lelékkel hive vala már az új tannak annyira, hogy
midőn Károly császár az evangélikusok részéről meg-
tiltotta a predikálást, kérte a császártól annak engedé-
lyezését „mert“ ő oly kevéssé nélkülözheti az evangé-
liumi predikálást mint a mindennapi kenyeret s a székes
egyházban tartott mise alkalmával, midőn az ostyá
felmutattatott és mindenki még a császár is térdre esett
János választó fejedelem, mint egy oszlop megállt és
kísérői is álltak.

Ily hatalmas fejedelmi pártfogóink nekünk nem
voltak és hogy a reformáció mégis elterjedt nálunk a
legfelsőbb körökben úgy mint legalul, az egyedül népünk
arra való hajlamának javára irandó, s éppen ebben, meg
a reformáció ügyének igaz voltában rejlik a titka annak
hogy evangéliumi anyaszentegyházunk az üldöztetések
ezer veszélyeit kibirta, s ha anyiszor megaláztattunk is,
de el nem veszünk.

És ha küzdelemteljes volt a reformáció ügye
hazánkban általában, éppen ilyen vala az egyes egyhá-
zak szervezése, fejlődése, és fenmaradása, egyszóval
élete is. A szenvedések kalváriáját megjárták az egyes
egyház községek mind s valóban csudálatra méltó az a
kitartás és lelkesültség melylyel a hivek a szervezés
munkáját eszközlék s magokra hagyatva a fejedelmektől
kiindult üldözések dacára is megépíték a magok erejé-
ből egyházaikat az evangéliom emez egyes sziklavárait.
Ezért nagy a mi dicsekedésünk egyházunk multjában
s ezért nagyjelentőségű minden egyes mozzanat a leg-
csekélyebbnek látszó dolog is egyházközségeink életben.
— Méltó volna azért, ha legkisebb egyházaink törté-
nelme is csakugyan részletesen megíratnék, mert ezek
életének, küzdelmeinek teljes megismerése adná hazai
reformált egyházunk hü képét. E tudatban terjeszke-
dem én ki egyházközségünk történelmi megírásában a

legapróbb részletekig s adom az erre vonatkozó fel-
jegyzéseket az alábbiakban.

I.

Egyházunk, illetve községünk életében két idő-
szakot kell fölvennünk: a XVI. században történt török-
tatár dúlás idején elpusztult első s a XVII. szá-
zad közepe táján ujonnan települt s mai napig fenn-
álló második községnek időszakát. — Az első község
eredetere s későbbi fennállására vonatkozólag biztos
adataink nincsenek. Némelyek azonosítják e helységet
egy ugynevezett „Szeben“ faluval, mely itt a község
határában a török pusztítás ideje előtt valósággal lé-
tezett s melyben egy „Szt. Anná“-ról címzett róm.
kath. zárda volt, a minthogy a nép ajkán az itteni
uradalomnak a N.-váradra vivő megyei út mentén balra
fekvő azon dombosabb része, hol állítólag e község
fennállott, maig is „Bus tanya“ vagy „Nagy-Szeben“
név alatt ismeretes.

Azonban a két községnek egymással való azono-
sítása téves, mert Kis-Szántó, mint község fennállott
már régebben. Ezt igazolják a váradi róm. kath. egy-
házmegyei évkönyvek, melyekben a község mint haj-
dani róm. kath. plébánia említetik; (1866. évfolyam
35. l.) igazolja továbbá Bunyitai „A váradi püspökség
cimű művének III-ik kötete, hol a 308-ik lapon ez van
róla írva: „Szántóról (Zamto. Zanto. Santo) említés
van már a XIII-ik század elején, midőn lakosai közül
Unoka nevű lopással vádolja Pált s perőkben Ágárd
poroszoló ügyvédekzik. Fi szintén szántói lakos. (Váradi
registrum 114 okl.). Különben egymás mellett két
Szántó község van, valamint volt a középkorban is,
eredetileg kétségkívül egy birtokos kezében, de utóbb
több birtokos kezében megoszolva.“ — Igazolja végül
a község régebbi fennállását a megye 1552. évi ösz-
szeírása, melyben Kis-Szántóról Horváth Mátyás 6^{1/2}
és Asztalnok János 3 porta birtokosaiként vannak be-
írva. Ezek után bizton hihetjük, hogy Kis-Szántó köz-
ség már a XIII-ik századtól kezdve valósággal létezett,
de 1660. körül, — mikor a pocsaji és kereki-i várak
elestek, miután úgy ezek, mint a Várad körüli falvak
a tatárok által feldulattak. — teljesen elpusztult.

Hogy az első község lakosai között mikor kezdő-
dött a hitjavítás s mikor tértek át a mi hitünkre, vagy
egyáltalában áttértek-e s volt-e közöttük már szerve-
zett reformált egyház: nem tudjuk, Sajnos, kellő ada-
tunk ez időről rendelkezésünkre nem állanak. De,
hogy az itteni lakosokat érintetlenül hagyta volna a
a hitujítás szellője, azt elhinnünk nem lehet, ha tud-
juk, hogy a közeli N.-Váradon már a XV-ik század
második felében gyökeret vert a reformáció s a még
közelebb, alig pár kilométernyire fekvő Bors község-
ben pedig már 1567-ben önálló ref. gyülekezet volt,
Ugy Váraddal, mint és sokkal inkább Bors lakosaival
nap mint nap érintkezik a mai nép; érintkezett s ösz-
szeköttetésben volt egymással régen is s tekintve azt,
hogy a kedélyek az új ref. vallás tanai iránt már ek-
kor nagy mérvben felgerjesztettek és érdeklődtek, lehe-
tetlen, hogy ez érdeklődés a már szervezett borsi ref.
egyházból ide is el ne hozta volna a megújított vallás
csiráit. Bátran föltehetjük tehát, hogy az első Kis-
Szántó község lakosainak szívök, — ha szervezett gyü-
lekezetük nem volt is — a ref. vallás tanaitól érintet-
len nem maradt.

Am ha e tekintetben csak pusztá feltevés az, mit
egyházunk történelmére vonatkozólag mondhatunk, sok-
kal biztosabbnak és világosabbnak adataink a mai, a

XVII-ik században ujonnan települt második község lakosainak hitét illetőleg.

Biztosan és pontosan megállapítani ugyan a község második települési idejét sem tudjuk; de hiszen gondolható, hogy nem is egyetlen esztendő munkája volt e település. Évek, évtizedek kellettek ahhoz, hogy itt egy új község keletkezhetik. Csak megközelítőleg határozható tehát meg ennek ideje.

A megyé 1732. évi összeírása K. Szántót még mint pusztát helyet említi, melynek birtokosa ekkor még a község nem létezett. Az ev. ref. egyház anyakönyvi bejegyzései 175 . . . (az egyesek helyén álló számjegy olvashatatlan, de bizonyára „5” az, s így az anyakönyvek 1755-ben kezdenek vezetni, mert Halasi István ekkor lett borsi pap s az ő írása a bejegyzés) — tehát ugyanezen század ötvenes éveiben kezdődnek, a miből világos, hogy már ekkor végbe ment a telepítés munkája. Az 1732-ik évtől 1750-ig terjedő 18 esztendő tehát azon idő, melyben említett Dobozy Mihály e községet új lakosok ide telepítésével benépesítette, hozván őket nagyrészt Erdélyből, a minthogy a ma élő nemzedék is, mely ezt még apáitól, nagyatyáitól hallotta, erre emlékszik s így tudja ezt. Külömben egy 1795. év Január 5-én tett kereszteleési anyakönyvi bejegyzés is emellett tanuskodik, mely is ez: „1795. Január 5. Erdélyből való Tóth Márton fia István kereszteleődött . . . stb.

As ujonnan települt lakók már mindnyájan a mi hitünk cselédjei valának, mindnyájan Kálvin követői; erre vall az 1750. és években már szervezett ref. gyülekezetük és az a körülmény, hogy a ma élő nemzedék között róm. kath. vagy más vallásu törzs lakosa egy sincs e községnek. De a ref. egyház ekkor egészen 1782-ig még csak filiája volt a borsi már ez időben teljesen megizmosodott ref. egyháznak, a minthogy az utani első anyakönyvi bejegyzések a borsi akkori ev. ref. lelkész, Halasi Istvánnak kézvonásai. — 1782-től 1790-ig „leviticus cultus” gyakoroltatott itt, levíták lévén ez időről Parlagi Pál és Jánoki Dániel.

A hova-tovább fejlődés azonban szükségképpen maga után vonta az anyaegyházzá szervezkedést. És ez 1790-ben be is következett, a mikor Dobozy Mihály birtokos, bizonyára a hivek kívánságához képest, önálló lelkészt kér a gyülekezetnek. Ezt a Dobozy Mihályt „Tundator”-nak mondja egy följegyzés s valóban az is volt az egész Dobozy család, mert nélkülök talán sohasem állott volna talpra itt egy önálló gyülekezet. E család nagymérvű adományai tették lehetővé, hogy az előbb kicsiny filia anyaegyházzá fejlődhetett. Ők adták a lelkészi és tanítói javadalom alapjául szolgáló ingatlanokat s hogy biztosítva legyen az egyház jövője, ennek jövedelmi forrásául is három fordulóban 2—2, összesen tehát 6 köblös földet adományoznak. Ez intézkedésnek köszönhetjük, hogy ezekből az egyháznak, mint testületnek, jövedelme lévén, a fennmaradás és fejlődés nincs függővé téve a hivek sokszor panaszos filléreitől. A lelkészi javadalom földje először ugyan csak 2—2 köblös volt fordulónként, de ehhez 1794-ben a földes uraságtól még 2—2 köblös kéretett a kurátor által s már 1794-ben, a díjlevél ekként módosul. Így van különben mai napig is a lelkészi ingatlan. Szükségesnek tartom ide igtatni a díjleveleket, a régít és a ma érvényben levőt; ezek vetnek teljes világosságot a belhivatalnokok javadalmára.

1794. évi Díjlevél:

„A kis-szántói Rmnta. Ekkla. Predikátorának Esztödenként való fizetése vagy Conventiója ez:

1. Minden ágytól 2 Márjás; fél ágytól 1 Márjás.
2. Minden ágytól egy véka ally gabona, vagy tengeri, vagy árpa, vagy zab, a melyik terem a határon. Fél ágytól pedig ally gabona is fél véka, buza is fél.
3. Háromszori szántásban 4 köblös őszi vetés maga magvával, melynek termése be is hordatik a szűrűre.
4. Négy köblös tavaszi vetés kukorica, melynek termése hasonlóképen behordatik, mint parochiális földé.
5. Két darab kaszáló, melyeket a Helység feltakar és be is hord idejében; circiter tizenkét kaszálnak való.
6. Kenderföld 2 vékás; káposztás, veteményeskert és dinnyeföld szántás.
7. Stola, Predikktios Halottul s esketéstől, mint másutt is, 3 Márjás; keresztelestül 4 Garas; communicor 2 ite bor.
8. Tüzifa felvágva és örlés elegendő.
9. Minthogy pedig a gyermekek tanításához is fog látni: tehát minden tanuló gyermekétől vagy leánytól 1 véka buza és a Canon szerint a Syllabisaló 4 garas; a jó olvasó 8 Garas; Kis Kátés, Historiás és Soltáros 2 Márjás; Öreg Kátés, Hübneres, Soltáros 3 Márjás; a Declinista gyermek 3, Coniugista 4, Gramm. 5 Márjás.

10. Predikatiós halottul 8 Garas qua Cantornak, énekszós halottul 4 Garas.

11. Őszi és tavaszi szántóföld 2—2 köblös maga Cultivatiójára.

12. Gyertyára 15 font faggyu.

Anno 1794. Kis-Szántói Ekkla. előjárói, ugymint Főbíró Kovács István, Törvénybíró Szücs Mihály, Öreg Török János és többek, Curator Biró János, Egyházi Böszörményi István.

E díjlevélben foglalt ingatlanon kívül még esztendőként 3 köblös búzát és 10 V. frtot is adott a földesuraság a lelkész részére. Ma azonban már nem ad. — Itt még együtt van a tanítói javadalom a lelkészivel, mivel mindkettőt — a tanítást is végezvén — a lelkész élvezte; ámde 1793-ban az első rendes tanítói állás megkezdődvén, a tanítói javadalom elkülönítetett s ettől kezdve mind máig a tanító élvezi azt.

(Folytatása következik.)

Keresztesi János
ev. ref. lelkész.

KÜLÖNFÉLÉK.

— Bizalommal kérjük fel Lapunk olvasóit, hogy úgy a hátralékos, mint a folyó évre esedékes előfizetési díjakat lehetőleg forduló postával beküldeni méltóztassanak. A hátralékokat mi készpénz gyanánt vettük átál, a f. évi I. és II. negyedévi előfizetési pénz beküldését pedig a dolog természeténél fogva a sokszor bejelentett, az előfizetők által megsürgetett címszalagon történő nyugtázás is szükségessé teszi.

— **Felhívás** neh. Vince József néptanító emlékének megörökítésére. Olyan életnek, olyan tanítói munkásságnak, mint a Vince József-é volt, nem szabad emlék nélkül elmulni. A kik ismerték, tudják, hogy eszménye a magyar ref. népiskolák valláserkölcsei alapon felvirágoztatása s a ref. tanítóság anyagi, szellemi színvonalának minél magasabb fokra emelése volt. Az ideális magyar ref. tanítót láttuk s veszítettük el benne, ezt az eszményt akarjuk megörökíteni, megdicsőíteni emléke megörökítésében. Volt egyháza, a földesi közönség óhajtja sirját emlékkövel megjelölni, mi pedig egy emlékére teendő alapítvánnyal akarunk eszméi terjesztéséhez járulni, mely alapítvány kamatai ref. tanítók tanítói pályára készülő fiainak adatnának. Bizalommal kérjük a boldogult ismerőseit, kartársait, barátait, tisztelőit, az egyházi s iskolai hatóságokat, hogy e célra szánt szives adományait a püspökladányi ref. lelkészi hivatal címére f. évi szept. 1-ig beküldeni méltóztassanak. Tisztelettel Püspökladány, 1906. július hó 10-én. A végrehajtó bizottság: Eröss Lajos, elnök. Dobó Sándor titkár, Kiss Ferenc ügyvezető. Andorkó Márton tanító, Hajdu József tanító, Papp Imre, tanító. Dr. Baltazár Dezső esperes, Jakucs Sándor lelkész, Ritókh István, tan. egyll. elnök. Bán Géza, tanító. Kozma László, árva-házi igazgató, Simon Károly tan. egyll. elnök, Boldizsár Zsigmond tanító, Lengyel Kálmán Dr. földbirtokos, Vaday József igazgató, Bor János tanító, Padrah Sándor közjegyző, F. Varga Lajos lelkész.

— **Rembrandt.** Hollandia fényes ünnepek között újítja meg a nagy kálvinista festőnek Rembrandtnak emlékezetét. Remek műveinek kiállítása, sokszorosítása, diszbeszéd, felvonulás teszik az emlékünnepegy főbb pontjait, mely az Istentől kegyell nagy tehetségnek szól. A nagy művész mellett, kinek hírnevét nem törölte el az idő s kinek dicsősége még most is emelkedőben részvétellel emlékeznek meg az emberről is, ki nem volt szerencsés és nyomorban halt meg. Semmit nem érő ömlengések ezek, ha arra nem indítanak bennünket, hogy az Isten kegyelméből való tehetségeket ezután megbecsüljük és a legnagyobb szeretettel vegyük körül. De még így sem változtatnak azon, a mi már megtörtént. Sem Rembrandt tragikus sorsán, sem a művésznek dicsőségén, melyen Isten Lelke fénylik. Hadd ragyogjon mi köztünk is, hiszen a mienk is volt.

Kongrua-ügy. A II-ik félévi lelkészi fizetés kiegészítő illetmény a mai napon befolyván az egyházkerületi pénztárba, az utalványozott összeget a hirdető rovatban kimutattam. Ezen a helyen is kérem az illetményre jogosított lelkész urakat, hogy a nyugtákat szabály-

szerűen méltóztassanak kiállítani, bélyeggel felszerelni. Megemlítem, hogy a cimirattal a bélyeget nem lehet átírni, hanem csak a nyugtaszöveg első sorában foglalt kézirattal, továbbá hogy a kéziratra felül bélyeget nem lehet illeszteni, mert ez a eljárás szemléltetővé teszi hogy a bélyeg a nyugta megírása után volt felillesztve. A szövegben ki legyen fejezve, hogy az illetmény hiány nélkül és pedig a 1898 évi XIV. t.-c. alapján vétetett fel. Kísérőlevelé csak abban az esetben szükséges ha rendkívüli körülmény elkerülhetetlenné teszi a külön írásbeli érintkezést. Kiváló tisztelettel Debrecen, 1906. július 20. Rózsa Sándor egyházker. pénztárnok.

— **A kölcei ev. ref. egyház** e hó 29-én Kölcseben jótékonycélu népbált rendez.

— **Tanítói gyűlés.** A nagybányai ev. ref. egyház-megyei tanítóegyesület folyó évi rendes közgyűlését e hó 12-én. Méhtelegen tartotta meg Sinka Lajos krassói tanító beszéde képezte a közgyűlés fénypontját. A szép számban megjelent tagok és vendégek általános tetszéssel hallgatták az új nyomokat vágó, új irányokat kijelölő beszédet. Bemutatták a fonomimikai módszert, mintatanítást tartottak a számtanból a II-ik osztályban. Az új tanterv bírálatára bizottságot küldtek ki. A Földes-féle „Tanítók Törvényé“-re nézve az elnökség fogja megtenni észrevételeit az egyesület nevében. Elhatározta az egyesület, hogy a f. évi augusztus hó 30-án Szinérváralján rendkívüli közgyűlést tart, melynek egyedüli tárgya a tisztújítás és az elnök Sinka Lajos ünneplése lesz azon alkalomból, hogy a Wodiáner-féle 1000 koronás díjjal ki lett tüntetve s 36 évi szolgálat után nyugalomba vonul. Reméljük hogy az alkalommal az egyh. megye is képviseltetni fogja magát melynek Sinka Lajos egyik kitünősége volt és legyen is még soká.

— **Külföldi tanulmányút.** As.-pataki jogakadémia ifju tanára, dr. Ferenczy Árpád a nagy szünidőt egy tényleg nagyszabású külföldi tanulmányutra fordítja. A közoktatásügyi kormány támogatásával az Északamerikai Egyesült-Államok főbb városait fogja beutazni. Tanulmányai tárgyát az egyetemi viszonyok mellett az észak amerikai államok parlamentáris és közigazgatási intézményei fogják képezni. Az igazgató-tanács e nagyobb méretű tanulmányút sikeres bevégezhetővé a f. é. szeptember hó végéig szabadság időt engedélyezett nevezett kartársunknak. Szívesen kívánjuk, hogy kartársunk tanulmányútja minél sikeresebb legyen s ott szerzett ismereteit főiskolánk javára is gyümölcsöztesse.

— **Sárospatak** új modern tápintézeti épületet emeltet 77,000 kor. költséggel. Annál megszívelendőbb áldozat, mert ez a nagy összeg adósságból telik, de mégis ki jut ott, a hol a jövő előkészítéséről magyar ref. ifjuságról vagy szólni. A múlt évben szervezett internátust se hagyják bukni, holott 2000 koronát fizettek rá. Ennek dacára fentartják csak az ellátási díjat emelik 600 k.-ra. Ez az összeg, midőn vagyonos szülők gyermekeiről van szó egyáltalában nem tekinthető túl magasnak. Jó magánháznál nálunk Debrecenben 1000 k. évi fizetés nem valami nagy ritkaság. Azután ne feledjük el, hogy a 600 koronás díjak több szegény ifjunak kedvezményes felvételét is lehetővé teszik és nem csak a puszta ellátásért, hanem a vezetés, nevelés s felügyeletért is adatnak. Nem csak tanítani az ifuságot, hanem nevelni is: mindenképen követendő példa.

— **Az Élesden.** (Bihar megye) épülő ev. ref. templomra begyűlt alábbi adományokért hálás köszönetet mond az egyház nevében s egyszersmind a kint levő gyűjtő iver beküldését tisztelettel kéri. Élesd 1906 júli 2

hó 18-ik napján Makai Károly ev. ref. lelkipásztor. Kaba ev. ref. egyház 2 kor Nagy kerek: Lévai Mihály lelkész 1 kor, ref. egyház 1 kor. Szent János: ref. egyház 5 kor. Füzes gyarmat: ref. egyház 2 kor. Hódmezővásárhely: ref. egyház 10 kor, Szászabánya: Szalontai György gyűjtőívén 9 kor. 50 fill. Nagykunmadaras: ref. egyház 4 kor. Békés: ref. egyház 10 kor. Földes. ref. egyház 5 kor. Debrecen: ev. ref. egyház pénztári hivatala 20 kor. Mező-Tur: ev. ref. egyház pénztári hivatala 5 kor. Hajdu Nánás: ev. ref. egyház pénztári hivatala 10 kor. Biharpüspöki: ref. egyház 10 kor. Hajduszoboszló: 4 kor. Miskolc 14 sz. gyűjtő ívén Dr. Tóth Dániel 4 kor. Fodor Ferenc 2 kor. Fodor Béla 4 kor. Jákóhodos: ref. egyház 4 kor. Győr: ref. egyház 2 kor. Ócsöd: ref. egyház 3 kor. Összesen 119 k. 50 fillér.

— **Hivatalos kimutatás a katolikus papi javakról koronákban és fillérekben:** I. 1. Eszterg. érs. 8.759,670. 2. Kalocsai érs. 6.526,530. Egri érs. 2.350,106 I, összesen 17.636,306. II. Beszterceb. püspökség 866,484. 2. Csanádi püspökség 2.121,250. 3. Gyulaf v. püsp. 1.878,230. 4. Győri püsp. 2.044,190. 5. Kassai püsp. 720,490. 6. Nagyvárad püsp. 5.337,110. 7. Nyitrai püsp. 1.544,842. 9. Rozsnói püsp. 567,470. 10. Szatmári püsp. 1.162,995. 11. Szepesi püsp. 991,524. 12. Székesf. v. 540,760. 13. Szombath. püsp. 847,880. 14. Váczi püsp. 2.280,270. 15. Veszprémi püsp. 4.421,540 16. Gyulaf.-v.g. kath. érs. — 1.132,394. 17. Eperjesi gör. kath. püsp. 41,360. 18. Munkácsi gör. kath. püsp. 385,350. 19. Nagyvárad g. kath. püsp. 1.242,060. II. Összesen 30.918,179. III. 1. Eszterg. fkt. 4.433,334. 2. Kalocsai fkt. 1.354,912. 3. Egri fkt. 4.725,507. 4. Beszterceb. káptalan 2.582,214. 5. Csanádi káptalan 6. Győri kápt. 1.767,660. 7. Gyulaf.-v kápt. 332,000 8. Kassai kápt. 456,880. 9. Nagyvárad kápt. 4.217,847 10. Nyitrai kápt. 1.105,952. 11. Pécsi kápt. 1.762,530 12. Rozsnyói kápt. 396,708. 13. Szatmári kápt. 810,010 14. Szepesi kápt. 452,032. 15. Székesf.-v. kápt. 1.054,140. 16. Szombath. kápt. 620,220. 17. Váczi kápt. 493,054. 18. Veszprémi kápt. 4.033,708. 19. Nagyszombati társaskápt. 245,946 20. Pozsonyi kápt. 633,188. 21. Soproni kápt. 80,310. 22. Eperj. gk. kápt. 259,782. 23. Nagyvár. gk. 34,368. 24. Ungvári gk. kápt. 5,644. 25. Szam.-ujv. gk. kápt. 21,522. III. Összesen 30.366,971. IV. 1. Kapornaki ap. 370,205. 2. Lekéri ap. 95,080. 3. Szt.-Jobbi kápt. 210,720. 4. Jaáki ap. 87,100. 5. Murak t. 89,550. 6. Peczőli Sár. ap. 13,296 7. Felső-hah. ap. 6,890. 8. Szt-Tamási ap. 6,208. Uj-Fut. Bács 24,488. 10. Egyeken 11,632. 11. Pozsegán 7,104. IV. összesen 922,313. V. 1. Sz.-Benedek rendjének apátságai (Pannonhalma, Tihany, Bakonybél, Dömölk, Zalavára 3,221,703. 2. Cistercei rendiek apátságai 4,432,636. 3. Premontreiek rendjének jászói préposts. 920,180. 4. Csórmai prépostság 916,228. 5. Piaristák rendje 1.650,695. V. összesen 11.142,447. VI. 1. Bajmóczy prép. 35,482. 2. Nyitrai. prép. 14,870. 3. Pozsonyi prép. 118,110. 4. Vágúj. prép. 134,108. 5. Váci kispép. 14,032. 6. Hatv. prép. 48,818. 7. Egervári prép. 138,318. 8. Nagyv-Debreczeni kispép. 292,870 9. N.-várad nagypréposts. 377,490. 10. Pápóczy prép. 158,932. 11. Győr-Szt.-Adalberti prép. 106,290 12. Rátóti prép. 125,580. 13. Szabadkán 23,400 14. Bajmócon 35,430. 15. Szakolczán 19,646. 16. Felső örsi prépostság 246,788. 17. Nagykállón 8,880. 18. Verseczen 2,512. 19. Eperjesen 10,010. VI. összesen 1.911,648. VII. 1. G.-k. patr. Karloviczon 3.015,622 2. G.-k. patr. Zomborban 23,320. 3. G.-k.-patr. Nagybecsk. 4,138. VII. összesen 3.043,078. VIII. 1. Zág-

rábi érs. 3.198,540; 2. Diakovári r. k. püspökség — 2.105,266. 3. Körösi gör. k. püspökség 118,850. 4. Zenggi r. kath. püspökség 9,720. VIII. összesen 5.432,376. IX. 1. Szent-Endre-Budai gör. k. püspökség 25,460 2. Verseczi g. k. püspökség 10,400. 3. Aradi g.román püspökség 154,974. 4. Ujvidéki g. k. püspökség 3,630. 5. Temesvári g. k. püspökség 33,679. 6. Ploskiban g. k. püsp. 790. 7. Pakrácz g. k. püspökség 7.224. 8. Lugosi g. rom. püspökség. 2,560. IX. összesen 238,712. X. Fiumei r. k. kápt. 33,609. XI. 1. Diakov. rk. Kápt. 26,270. 2. Modrosi rk. kápt. 29,900 3. Körösi rk. kápt. 5,230. 4. Zenggi rk. kápt. 37,060 5. Csazmai rk. kápt. 140,560. 6. Zágrábi k. kápt. 4.243,998. 7. Temesvár g. 22,078. 8. N.-Enyeden g. 285,490. XI. összesen 4.790,556. XII. 1. Skót Benedek rendiek (Bpest) 250,976. Mólki Benedekrend. (Margitta.) 312,040. 3. Kremsmünsteri Benedekrendiek (Bpest, Zombor) 52,504. 4. Klosterneub. 652,242. Agostr. — XII. összesen 1.267,762. XIII. 1. Jézustársaság 96,310 2. Serviták 465,240. 3. Szt.-Ferencz. 1.303,255. 4. Domonkosok 131,285. 5. Kapuczinusok 93,480. 6. Karmeliták 32,190. 7. Minoriták 958,555 8. Igalmasok 318,465. 9. Szt.-Vazul-rendü 137,020 0. Gör. k. zár-dák 9,775. XIII. összesen 3.545,605.

— **Jozafát völgye.** A középkori jogélet egyik legkevésbé ismert szokása volt: a Jozafát völgyében való időzés. Mikor már a földi igazságszolgáltatás döntött és az elítélt ártatlannak tudta magát, a földöntuli bírótól várta igazának győzelmét és az igazságtalan bíró büntetését. A biblia szerint Jozafát völgyében fog egyszer a földöntuli bíraskodás lefolyni és ezért az ártatlanul bevádolt vagy elítélt oda idézte meg akkorra a bíróját, vagy a vádlót. Nem egyszer az állam is közbelépett és szigorú törvénnyel tiltotta el a Jozafát völgyébe idézést. Így Zúrikben 1682-ben egy Hartmann Mihály nevű embert a Jozafát völgyébe való idézés miatt kivégeztek. De nemcsak a törvényelötti vádlottak, hanem mások is használták ezt a módot, néha még papok is. Schwertz, svájci torgaukantonbeli pap a celibátus behozatala idején a szószékről, prédikálás közben idézte Jozafát völgyébe a végítéletre azokat, a kik házasságát meghiusították.

De valósággal tragikus színe volt a Jozafát völgyi nagy ítélettel fenyegetésének, ha magán a vérpadon hangzott el az ártatlanul üldözött szájából. Lucernben 1660-ban bevádolt egy kőfaragó mestert egyik ellensége és a vallás gyalázása miatt el is ítélték pallos által való halálra. Az elítélt a vérpadon hangos szóval Jozafát völgyébe idézte a hamis vádlót, hogy ott majd számot adjon bűnéről. És a véletlen úgy akarta, hogy éppen e nap évfordulóján, minden látható ok nélkül hirtelen meghalt a vádló. Ez az eset aztán sok időre nagyon megerősítette a Jozafát völgyében való hitet.

Érdekes följegyzés a még Zúrikben kivégzett Hohenburg Rikárd strassburgi nemes esete. Ezt máglyára ítélték és a kivégzés helyén a halála utáni harmadik napra Jozafát völgyébe idézte a zürichi polgármestert, Waldmann Jánost.

— **Igazságtalan az ítéletek,** — kiáltotta a strassburgi lovag, — csakis a pénzem miatt kell meghalnom. Halld meg, Waldmann: te megmenthetnél volna, de nem tetted. Azért mátol számított harmadnapra megidézlek téged Jozafát völgyébe ítéletre és ott Szent János, az evangélista lesz az én irnokom és Szent Pál az ügyvédem.

A három nappól azonban hét év lett. Hét év múlva halt meg a zürichi polgármester, — és szintén a vérpadon.

— **A franciák adománya a pápáknak.** Franciaország az 1904. évben 3,510.043 franknál többet gyűjtött pápai célokra. Az összes államokban rendezett gyűjtés eredménye 6 millió 403.307 frank. Franciaország mellett az Északamerikai Egyesült-Államok 784.714, Belgium 266.735 Elzász-Lotharingia 335,540 és Németország 330.365 frankkal szerepel. A korábbi években Franciaország az összegyűjtött pápas összegnek kétharmadával szerepelt az adományozók között ami belvillongásai mellett mindenestre igen tekintélyes összeg. Fejenként 2 frankkal járult hozzá tehát Franciaország lakossága a pápának szánt kegyes adományokhoz Nem csodálkozhatunk tehát azon, ha a pápa a legújabb francia egyház politikai viszonyok dacára is bizonyos előszeretettel viselkedik „az egyház legidősebb leánya” iránt. Tény az is, hogy a Franciaország máig is legtöbb Péterfilért gyűjtő a pogánymisszió pápas összegeinek kétharmada is Franciaországból való. Épp azért fáj is a pápának és a franciáknak, hogy a legutóbbi időben a németek javára csökkent a befolyása Keleten.

Halálozás. Egy puritán jellemű, ritka becsületességű páratlan emberszerető lelkész költözött el az örökkévalóságba f. hó 1-én Tóth János lelkész a karancsi reform. egyháznak 49 éven keresztül buzgó lelkipásztora kinek elvesztését nemcsak egyháza siratja, de méltán gyászolja az alsóbaranyabácsi egyházmegye is, melynek 36 évig volt tanácsbiraja, majd közben 6 és fél évig esperesse és dnmelléki egyházkerület, melynél 12 évig szintén tanácsbírói tisztelet viselt, mélyen gyászolja őt mindenki ki csak ismerte. Temetése a 48-as szabadságharcot is átküzdött 78 éves lelkésznek f. hó 3-án délelőtt 10 órakor történt uagy közönség részvételével.

— **Halálozások.** Özv. Bartha Lajosné született Dáné Lina a maga és gyermekei: Bella, Muzsnay Béláné, ennek férje Muzsnay Béla és gyermekeik, Dr. Bartha Dezső megyei szolgabíró, Vilma, Irma és férje Dr. Kristóf György és kislányuk, Béla, valamint számos közelebbi és távolabbi rokonok nevében mély fájdalommal tudatja szeretett férjének **Bartha Lajos** tordosi ev. ref. lelkész, a hunyadmegyei ev. ref. egyházmegye esperese és az erdélyrészi ev. ref. egyházkerület generális directorának folyó hó 16-án reggel 7 órakor, 63 éves korában hosszas szenvedés után, szívszélhüvésben történt gyászos halálát. A boldogult, míg testi és szellemi erők engedték, lankadást nem ismerő buzgósággal szolgálta egyháza és hazája javát, hű férj, szerető családapa és nemesszívű emberbarát volt, ki legnagyobb örömet abban találta, ha embertársai jogán segíthetett. A bánatos özvegy önfeláldozó férjét, a gyermekek a legjobb édesatyát, az unokák a gyöngéden szerető nagyatyát, a két vő a derék apóst, hunyadmegye ev. ref. papsága 30 éven át atyai szeretettel kormányzó főnökét, a hunyadmegyei ev. ref. hívek tisztelettel és szeretettel karolta főpapjukat, rokonai és barátjai a legjobb embert vesztették el benne. A boldogult hűlt tetemeit folyó hó 17-én délután 4 órakor temetjük el a szászvárosi protestáns sirkertben. Legyen emléke áldott! — A gömöri ev. ref. egyházmegye mély megilletődéssel jelenti Nagytiszteletű **Nagy Pál** urnak felejtethetlen esperessének tornajai lelkésznek, a sárospataki főiskola igazgató-tanácsosának, a tiszáninueni egyházkerület tanügyi bizottság elnökének stb. folyó évi július hó 14-én esti 8 órakor hosszas szenvedés után 75-ik, papságának 55-ik, esperességének 25-ik esztendejében történt gyászos elhunytát. A boldogult hűlt tetemei július hó 16-án délután fél 4 órakor fognak az ev. ref. egyház szertartásai szerint

a felekezeti templomából a tornajai temetőben örök nyugalomra tétetni. Áldott legyen a hű és igaz emlékezete!

Tartalom-jegyzék: Alkalmatos idöket. * * * A Nemezis. — Segesvári József. — Végző a bártfai ügyben. Figyelő. — Közéletünk: A zsinati felirat eredeti tervezete. — A kisszántói ev. ref. egyház története. — Különfélek.

FELELŐS SZERKESZTŐ: DR. FERENCZY GYULA.

Kimutatás

az 1906. második félévre utalványozott fizetéskiegészítő illetményekről.

Adorján 478 k. 17 f. Ajak 610 k. 69 f. Albis 261 k. 32 f. Amac 383 k. 45 f. Anacs 416 k. 27 f. Angyalos 335 k. 89 f. Ant 146 k. 25 f. Apa 272 k. 92 f. Apagy 401 k. 48 f. Apátkeresztur 606 k. 32 f. Aranyosmező 201 k. 77 f. Árpád 127 k. 08 f. Ártánd 35 k. 86 f. Asztély 301 k. 81 f. Atya 335 k. 62 f. Bábony 280 k. 10 f. Bácsaranyos 458 k. 92 f. Badaló 133 k. 88 f. Bajj 185 k. 17 f. Baka 437 k. 41 f. Balazsér 540 k. 71 f. Balsa 110 k. 74 f. Bályok 218 k. 22 f. Barabás 46 k. 66 f. Barkaszó 88 k. 52 f. Batiz 447 k. 47 f. Bátor 161 k. 29 f. Bélzerind 398 k. 73 f. Belényes 218 k. 65 f. Belényesujlak 303 k. 85 f. Bene 433 k. 35 f. Benk 457 k. 09 f. Bere 453 k. 94 f. Beregyfalva 145 k. 75 f. Beregszászvérgárdó 411 k. 19 f. Berencs 115 k. 55 f. Berettyószentmárton 400 k. 47 f. Berkesz 314 k. 41 f. Besenyőd 442 k. 77 f. Beszterec 532 k. 64 f. Bezdéd 366 k. 03 f. Biharfélegyháza 257 k. 95 f. Bilke 604 k. 58 f. Nyirbogát 298 k. 68 f. Bogyoszló 166 k. 96 f. Borossebes 337 k. 67 f. Borzova 589 k. 69 f. Borzova 467 k. 45 f. Bótrágy 49 k. 79 f. Bökény 506 k. 65 f. Bucus 409 k. 45 f. Békéssámsón 503 k. 33 f. Cégénydányád 475 k. 35 f. Csaholec 275 k. 35 f. Csaroda 140 k. 48 f. Császló 480 k. 12. Csátár 207 k. 82 f. Cséce 509 k. 33 f. Csenger 209 k. 89 f. Csengerbagos 334 k. 04 f. Csengerujfalu 332 k. 52 f. Csepe 486 k. 60 f. Cserepeskenéz 481 k. 89 f. Csermő 413 k. 05 f. Csetfalva 392 k. 08 f. Csokaly 297 k. 30 f. Gsomaköz 226 k. 04 f. Csonkapapi 191 k. 74 f. Csorvás 324 k. 27 f. Dabólc 378 k. 25 f. Danesháza 187 k. 34 f. Dara 314 k. 83 f. Darnó 486 k. 19 f. Daróc 172 k. 41 f. Darvas 267 k. 96 f. Déda 385 k. 85 f. Demecser 348 k. 57 f. Dengeleg 466 k. 35 f. Dobra 157 k. 53 f. Dolha 386 k. 45 f. Domahida 499 k. 22 f. Egri 409 k. 65 f. Elesd 195 k. 13 f. Encsenes 252 k. 74 f. Eperjeske 410 k. 46 f. Éradony 354 k. 08 f. Érendréd 179 k. 98 f. Érkeserü 239 k. 45 f. Érkörtélyes 327 k. 53 f. Érolaszi 437 k. 33 f. Értarcsa 439 k. 73 f. Erdőgyarak 122 k. 78 f. Fábriánháza 227 k. 33 f. Fancsika 453 k. 03 f. Feketeadó 359 k. Feketetót 366 k. 79 f. Feketepatak 292 k. 34 f. Felsőábrány 473 k. 11 f. Felsőjózsa 119 k. 06 f. Fenes 187 k. 10 f. Fényeslitke 159 k. 87 f. Fertőszalmás 247 k. 12 f. Forgolány 464 k. 67 f. Fornos 328 k. 55 f. Fugyi 367 k. 37 f. Fülesd 263 k. 06 f. Fülöpös 359 k. 84 f. Fülöpösdaróc 467 k. 12 f. Gelse 536 k. 68 f. Gádos 402 k. 90 f. Gáborján 199 k. 08 f. Gaesály 263 k. 23 f. Gálospetri 376 k. 20 f. Garbole 544 k. 91 f. Gebe

398 k. 96 f, Gécse 570 k. 06 f, Gelénes 204 k. 64 f, Gemzse 429 k. 50 f, Gencs 381 k. 47 f, Geszteréd üres. Gődényháza 480 k. 93 f, Gulács 134 k. 57 f, Gut 252 k. 03 f, Gyorok 267 k. 38 f, Györtelek 277 k. 37 f, Gyula 245 k. 06 f, Gyulaháza 152 k. 97 f, Gyulaj 267 k. 35 f, Gyulavári 129 k. 06 f, Gyügye 435 k. 25 f, Gyüre 430 k. 90 f, Hajdudorog 389 k. 40 f, Halábor 483 k. 44 f, Halmi 334 k. 33 f, Harangláb 368 k. 36 f, Hegyközkovácsi 353 k. 45 f, Hegyközpályi 279 k. 01 f, Hegyközzáldobágy 351 k. 75 f, Hegyközzentimre 114 k. 56 f, Hegyközzentmiklós 147 k. 80 f, Hegyközzujlak 292 k. 26 f, Hermánszeg 344 k. 17 f, Hetyen 188 k. 40 f, Hirip 258 k. 94 f, Hodász 415 k. 75 f, Homok 524 k. 37 f, Ibrony 345 k. 87 f, Ilk 432 k. 61 f, Iriny 498 k. 65 f, Izsnyete 133 k. 32 f, Jákóhodos 101 k. 16 f, Jánd 199 k. 83 f, Jármi 413 k. 63 f, Királydaróc; — Kajdanó 534 k. 68 f, Kakszentmárton 349 k. 98 f, Kállósején 466 k. 85 f, Kaplony 464 k. 57 f, Kántorjánosi 154 k. 32 f, Kányár 175 k. Karász 324 k. 17 f, Kék 362 k. 11 f, Kéke 341 k. 37 f, Kér 276 k. 60 f, Kérsején 429 k. 06 f, Kétz 458 k. 23 f, Kigyós 168 k. 20 f, Kisbégány 286 k. 18 f, Kishodos 432 k. 78 f, Kisjenő 371 k. 39 f, Kiskereki 146 k. 03 f, Kiskolcs 229 k. 91 f, Kisléta 366 k. 25 f, Kislónya 278 k. 64 f, Kismajtény 254 k. 72 f, Kismarja 213 k. 23 f, Kisnamény 331 k. 66 f, Kispesleske 525 k. 56 f, Kisszántó 383 k. 03 f, Kisszekerkes 396 k. 67 f, Kisvarsány 295 k. 80 f, Klopódia 262 k. 11 f, Kóly 388 k. 19 f, Komlódtótfalu 414 k. 83 f, Komoró 468 k. 16 f, Kopócsapáti 545 k. 52 f, Kótaj 317 k. 99 f, Köbölkút —, Kölese 385 k. 08 f, Kömörö 352 k. 15 f, Körösszegapáti 297 k. 61 f, Köszegremete 267 k. 24 f, Kunágota 114 k. 25 f, Kuncsorba 496 k. 88 f, Laskod 338 k. 28 f, Lázári 335 k. 84 f, Less 548 k. 82 f, Lippa 381 k. 70 f, Lorántháza 313 k. 73 f, Lövöpetri 443 k. 52 f, Lugos 496 k. Mezőladány 473 k. 77 f, Macsola 488 k. 62 f, Magosliget 473 k. 40 f, Magyarhomorog 55 k. 49 f, Magyarkakucs 421 k. 83 f, Majtis 417 k. 10 f, Makkosjánosi 399 k. 32 f, Mánd 521 korona 29 fillér Mándok 345 korona 37 fillér Márokpapi 409 k. 72 f, Mártonfalva 516 k. 35 f, Matols 374 k. 95 f, Méhtelek 432 k. 95 f, Mérk 337 k. 78 f, Mezőtelegd 349 k. 33 f, Mezőtelki 317 k. 08 f, Mezővári 220 k. 94 f, Micske 370 k. 72 f, Mihálydi 495 k. 50 f, Mikola 160 k, Milota 318 k. 94 f, Misztótfalu 391 k. 90 f, Mogyorós 411 k. 56 f, Monostorpályi 162 k. 46 f, Munkács 116 k. 98 f, Nábrád 311 k. 24 f, Nagyar 305 k. 17 f, Nagybégány 447 k. 69 f, Nagydobos 286 k. 30 l, Nagyócz 424 k. 75 f, Nagyhodos 490 k. 86 f, Nagykolcs 336 k. 04 f, Nagymajtát 342 k. 54 f, Nagymuzsaly 286 k. 48 f, Nagyszántó 329 k. 77 f, Nagyszekerkes 411 k. 41 f, Nagytarna 476 k. 66 f, Nagyvarsány 368 k. 27 f, Nagyfalva 60 k. 56 f, Nevetlenfalva 370 k. 70 f, Nyiracsád 525 k. 28 f, Nyirbogdány 412 k. 88 f, Nyirmada 268 k. 74 f, Nyirme-gyes 103 k. 80 f, Nyüved 293 k. 29 f, Ófehértó 365 k. 25 f, Ópályi 446 k. 53 f, Ómbod 207 k. 37 f, Oros 440 k. 43 f, Ottomány 167 k. 16 f, Óvári 148 k. 37 f, Ór 354 k. 25 f, Órvénd 271 k. 24 f, Pankota 266 k. 68 f, Panyola 102 k. 53 f, Pap 418 k. 03 f, Papos 554 k. 32 f, Parasznya 553 k. 11 f, Patóháza 431 k. 53 f, Pelbárhida 397 k. 40 f, Penyige 439 k. 24 f, Petneháza 578 k. 13 f, Péterfalva 502 k. 11 f, Pettyén 382 k. 87 f, Piricse 425 k. 66 f, Piskolt 294 k. 02 f, Pocsaj 15 k. 13 f, Poklostelek 290 k. 47 f, Pósalaka 424 k. 77 f, Pusztadaróc 479 k. 84 f, Pusztatold 296 k. 82 f, Pusztajlak 440 k, Rád 476 k. 15 f, Rafajna-

ujfalu 172 k. 67 f, Rákóczyfalva 519 k. 34 f, Ramo-csaháza 457 k. 64 f, Rápolt 493 k, Remete 422 k. 13 f, Resiczabánya 495 k. 06 f, Ricse 435 k. 89 f, Rohod 318 k. 75 f, Salánk 114 k. 89 f, Sáp 85 k. 50 f, Sáránd 230 k. 96 f, Sarkadkeresztur 293 k. 90 f, Sárköz 493 k. 11 f, Sárközujlak 561 k. 24 f, Sárosoroszi 393 k. 72 f, Sényő 459 k. 84 f, Sima 433 k. 25 f, Sitér 98 k. 17 f, Som 151 k. 47 f, Sonkád 126 k. 70 f, Sonkolyos 469 k. 42 f, Surány 482 k. 08 f, Szakál 399 k. 56 f, Szakoly 468 k. 63 f, Szamosbecs 345 k. 91 f, Szamosdob 286 k. 61 f, Szamoskóród 512 k. 07 f, Szamosujlak 423 k. 48 f, Szaniszló 412 k. 73 f, Szárazberek 340 k. 50 f, Szemlak 247 k. 93 f, Szentjános 158 k. 59 f, Szentjobb 392 korona. 24 fillér. Kraszna-szentmiklós 515 korona. 43 fillér, Széplak 423 korona. 54 f, Szerep 140 k. 44 f, Szkulya 423 k. 59 f, Szentpéterszeg 136 k. 97 f, Tizsaszentmárton 370 k. 15 f, Tákos 338 k. 87 f, Tamásvárja 381 k. 93 f, Tamásda 317 k. 22 f, Tass 410 k. 71 f, Tatárfalva 443 k. 47 f, Tekeháza — Tét 340 k. 61 f, Tiszaadony 205 k. 63 f, Tisza-becs 98 k. 56 f, Tiszaeszlár 170 k. 63 f, Tiszakeresztur 510 k. 70 f, Tiszakóród 307 k. 60 f, Tizsakürt 68 k. 18 f, Tizsalók 206 k. 25 f, Tizapolgár 248 k. 72 f, Tizszalka 204 k. 76 l, Tizsaug 232 k. 21 f, Tizsauj-hely 559 k. 40 f, Tizsaujta 389 k. 40 f, Tizsavid 242 k. 95 f, Tivadar (Bereg) 488 k. 58 f, Tornyospálca 289 k. 41 f, Tóti 429 k. 76 f, Tunyog 274 k. 52 f, Turterebes 388 k. 60 f, Tura 232 k. 77 f, Tuzsér 376 k. 82 f, Udvari 404 k. 09 f, Ujfehértó 167 k. 20 f, Uszka 426 k. 43 f, Vaja 271 k. 93 f, Vajda 168 k. 38 f, Vámfalu 302 k. 84 f, Vámosatya 181 k. 52 f, Vámosoroszi 339 k. 91 f, Váncsod 231 k. 57 f, Vas-megyer 363 k. 81 f, Vedresábrány 592 k. 23 f, Ven-csellő 220 k. 86 f, Verbőcz 410 k. 99 f, Vértes 288 k. 22 f, Vetés 239 k. 38 f, Vitka 221 k, Zápszony 149 k, 64 f, Zsadány 158 k. 21 f, Zsáka 70 k. 35 f, Zsárolyán 598 k. 06 f.

A szabályszerűen felbélyegzett és kiállított nyug-ták beküldését az illetmények kifizetése céljából tisztelettel kérem.

Debreczen, 1906. jul. 20.

Rózsa Sándor
egyh. ker. pénztárnok.

Pályázat.

A Nagy József 1000 — ezer koronás alapítványra.

Fölvételi kellekek: a) alapítványt élvezni óhajtó magyar születésű ev. ref. vallású s a debreceni főiskolában a felsőbb tudományokat bevégezett ifju legyen. b) észlehetősége kitünő, erkölcsi jelleme fedhetetlen, igyekezete és szorgalma kitartó legyen, c) kitűzött életpályája a lelkészi vagy a tanári hivatal legyen, d) a bölcsészeti s hittanszaki tudományokon kívül a latin nyelvben annyira jártas legyen, hogy a római klasszikus írókat jól értse, a görög nyelvtenban az iskolai bizonyítvány szerint jeles osztályzata legyen; az élő nyelvek között a német nyelvet teljesen értse és egész folyékonyssággal beszélje; végre a francia nyelvben is bírjanak előkészüléssel, hogy a könyveket jól értse.

A fentírottak szerint fölszerelt pályázati kérvények a tiszántúli ev. ref. egyházkerület püspöki hivatalához f. évi auguszt. hó 19-ik napjáig küldendők be.

Debreczen 1906. július hó 12-én.

püspök helyett
Dicsőfi József
egyh. ker. főjegyző.

Pályázat.

Segédlelkész kerestetik kellemes vidékre kis faluba (lélekszám 350) városhoz (Szatmár) közel. Illetmény: kápláni kongrua és teljes ellátás. (mosáson kívül) Ajánlkozók forduljanak alólirothoz. Méhtelek Barkász Albert ref. lelkész.

Pályázat.

A sárospataki ev. ref. főgimnáziumnál egy ideiglenes h. tanári állásra pályázat hirdetik. Pályázhatnak oly ref. vallásu, magyar, latin szaku tanárjelöltek, a kik legalább a szakvizsgálatot letették.

Ez állással össze lesz kötve az internátusi felügyelőség is, bentlakással és ellátással. Fizetése egy évre 1600 kor. (előleges havi részletekben); azon esetben, ha a megválasztott h. tanár helyett az internásusi felügyelőségre más alkalmaztatnék, 2000 kor.

Pályázati kérvények, a főiskolai igazgató-tanács-hoz címezve, a pályázó születését, végzett tanulmányait, esetleges szolgálatait feltüntető okmányok kíséretében, augusztus 15-ig, az alólirott hivatalba nyújtandók be. Az állást szeptember első napján kell elfoglalni.

Sárospatak, 1906. jul. 12.

A főgimn. igazgatósága.

Pályázat.

A kecskeméti államilag segélyezett ev. ref. főgimnáziumhoz az 1906/7-ik iskolai évre egy rendes tanszékre pályázat hirdetik. Pályázhatnak a magyar és német nyelvből oklevéllel bíró, esetleg még oklevéllel nem bíró, de legalább szakvizsgálatot tett egyének.

A tanszék javadalma, ha rendes tanár választatik 2400 korona törzsfizetés, 480 kor. lakásbér. és ötzben 200—200 korona korpótlék és jogosultság arra, hogy a megválasztott rendes tanár szolgálata arányában a főgimnáziumban rendszeresített 2600, 2800, és 3200 korona törzsfizetéssel s a két utóbbi esetben 600 korona lakásbérrel javadalmazott fokozatba előlépjen.

A fokozatba lépésnél ezen intézet szolgálatában helyettes és rendes tanári minőségben töltött évek egészben; más protestáns középiskola szolgálatában töltött rendes tanári évek $\frac{3}{4}$ részben; másjellegű nevezetesen állami, községi vagy más felekezeti középiskolában töltött rendes tanári évek $\frac{2}{4}$ részben; a korpótlék folyósításánál pedig bármely hazai középiskolában rendes tanári minőségben töltött évek beszámíthatnak.

Ha helyettes tanár választatnék, javadalma 1600 kor.

A megválasztott rendes tanár jogosult és kötelezett tagja az országos tanári nyug és gyámintézetnek, azonban tanszéke után a fentartó egyházközségre kirótt nyugdíjárulék 40%-át a tanár tartozik viselni.

A megválasztott rendes tanár alkalmazása egy évig ideiglenes jellegű csak azután fog véglegesítettetni.

A kötelező felszerelt t. i. a születést, vallást, képe-sítést, eddigi tanári szolgálatot, hadkötelezettségi viszonyt és egészségi állapotot igazoló okmányokkal ellátott kérvények f. évi július 31-ig alólirotthoz nyujtandók be.

Csak ev. ref. vallásu egyének pályázhatnak.

A megválasztott tanár állását f. évi szeptember 1-én elfoglalni köteles.

Kecskemét, 1906. július 6.

Katona Mihály
ev. ref. főgimn. igazgató.

Pályázat.

Az okányi községi elemi iskolai tanítói állomásra.

I. Fizetése:

I. A község pénztárából.

a) készpénzben 1000 korona, évnegyedenként előre fizetve.

b) kényelmes lakás, nagyobb házi kerttel.

c) gazdasági ismételőiskolások tanításáért, ha megfelelő képesítéssel bír és ezen iskola vezetésével megbizatik, évi 100 korona.

II. Az egyház pénztárából.

a) énekvezéri fizetésben 100 korona.

b) 250 négyzet szőlőföld szabad használata.

c) 3300 lélek után mintegy 350 korona stóla.

III. Az államtól:

Ötödéves korpótlék.

2. Kötelessége:

a) Azoknak az osztályoknak, az összes tantár-gyakban való tanítása, melyre esetről-esetse beosztva lesz.

b) templomi énekles vezetése.

Kik az orgonázásban jártasok és ezt hiteles okmányokkal igazolják, azoknak a választásnál előny adatik.

Pályázni kívánók, kik csak okleveles fitanítók lehetnek, kötelező felszerelt kérvényeiket alólirothoz augusztus 5-ig adják be.

E pályázati hirdetésménnyel kapcsolatosan megjegyzetjük, hogy a megválasztandó kántortanító az egyháztól évenként még 100 korona készpénzt és 3 köböl tiszta, rostált buzát nyer; kötelessége levén az egyházzjegyzőséggel együtt járó teendők végzése, legátusok ellátása és akadályoztatás esetén lelkész helyett az istenitisztelet végzése.

Ha pedig az igazgatói teendőkkel is megbizatik, ezért a községtől évenként 100 korona tiszteletdíjat kap. Személyes megjelenés kívánatos.

Az állás folyó év szeptember 1-én elfoglalandó. Okány, Bihar m. 1906t július 8.

dr. Márk Ferencz

iskolaszéki elnök.

Pályázat.

A szatmári egyházmegyébe kebeleztettt vámosoroszi egyház lelkészi állomására.

Javadalom: 21 hold föld, termény, széna, tűzifa, stóla, 679 kor. 82 f. állami kiegészítéssel, 1600 kor. az egyház 4-ed osztályu.

Pályázati kérvények kötelező felszerelve beadandók f. é. augusztus hó 15-ig Biki Károly cepereshez (Szatmár)

Debrecen, 1906. jul. 13.

Kiss Áron

püspök

Pályázat.

I.

A biharudvari ev. reform. egyház halálozás folytán megüresedett nagyobb fitanító-kántor orgonistai állomásra pályázatot hirdet.

Kötelesség: a IV. V. VI. fiu osztály egyházkerületi tanterv szerinti tanítása s isteni tiszteletek s temetések alkalmával az énekvezetése köznapokon orgonánélkül, ünnep és vasárnapokon, bünbánati héten, biblia magyarázati órákon, ugyszintén temetések alkalmával

(díj mellett) orgonával és a legátusok ellátása díj mellett.

Javadalmazás: 1. Lakás az iskola épületében megfelelő melléképületekkel s konyhakerttel.

2. Régi díjlevél szerinti készpénz, Buza és árpa-termény, föld s legelő helyett (melyeknek értéke 1222 Kor. 24 fillér volt, de ebben a vasárnapi iskolások tanításáért járó 65 korona, mert az más tanítónak adatik át, leszámítandó, sőt leszámítandó az abban befoglalva volt 125 korona értékű stola is, mert az figyelmen kívül hagyatott a készpénzül fizetés megállapításánál: tehát tulajdonképen 1032 Kor. 24 fillér helyett) az egyház készpénzt kíván fizetni; a fizetés 1300 koronában állapított meg, amely azonban egyházi fen-sőbb hatósági megerősítésre vár, ami a legnagyobb valószínűséggel meglesz: akkor a kötelezett fizetés 1300 korona készpénz és azon tul a stóla, ez (tulajdonképen a kántori díj); ha azonban a régi díjlevél maradna, amit nem reménylünk, azon esetben a használandó földek adóját felerészben a tanító fizeti s kötelesegei közül a vasárnapi iskolások tanításán kívül hagyatott lelkész akadályoztatása esetén hejyette teljesítendő templomi szolgálat s a kanonikus órák végzése.

1. Jegyzet: A stóla: énekszós halottól: 1 kor. lelkészszolgálatl egybekötöttől 2 kor. ugyanakkor a felek kívánatára orgonázásért 80 fillér; halottak 10 évi átlaga 130, s így a stóla körülbelől számítható: 200—230 koronáig. Halotti bucsuztató kizárva.

Pályázati határidő a próbára aug. 12-ike, amikor minden pályázni kívánó utiköltség megtérítése nélkül megjelenhet; a pályázati kérvények beadására pedig, amikor a választás fog megejtetni: Aug. 19-ike, amikor tehát a kérvények okmányokkal — melyek közül az esperesileg megerősített szolgálati bizonyítvány nem hiányozhatik — kellően felszerelve alólírotthoz beküldendők. Állomás szeptember 1-ére elfoglandó.

Bihar-Udvari, 1906. Julius 16.

Szabó Imre,
Ev. ref. lelkész.

Pályázat.

II.

Nyugdíjazás folytán megüresedett b.-udvari nagyobb leány-tanítói állomásra, mely s. lelkészszéggel kapcsolatik össze.

Kötelesség: IV. V. VI. leány osztály egyházkerületi tanterv szerinti tanítása; vasárnapi iskolás leányok oktatása; Kanonikus órák végzése s lelkész akadályoztatása esetén a megfelelő szolgálat teljesítése.

Javadalmazás: 1. Lakás természetben az iskola-épületében megfelelő melléképületekkel s konyha kerttel.

2. A régi díjlevél szerinti: Készpénz, buza, árpa-termény, föld s legelő helyett (melyeknek értéke 1067 kor. 82 fillér volt, de ebből az ismétlősök tanításáért járó 65 korona itt is leghagyandó, mert ez a készpénzzé változtatásnál számításon kívül hagyatott: tehát tulajdonképen 1002 kor 82 fillér helyett) egyháztanács a fizetett 1300 korona készpénzben kívánja megállapítani, ami szintén megerősítésre vár.

3. Az ismétlősök tanításáért 65 korona (melyből 40 koronát a község s 25 koronát az egyház fizet.) ha azonban a régi díjlevél maradna meg, amit itt sem reménylünk, a használandó földek adójának fele részét szintén fizetni tartozik az elválasztott.

Pályázhatnak tanítói oklevéllel bíró lelkész jellegű

egyének, kik állandónak választatnak; de pályázhatnak hittanhallgató ifjak is, a kik ha tanítói oklevelük nincs annak megszerzése után állandósíttatnak, a fizetést azonban egészében élvezendik; ilyenek nem létében elválasztatnak tanítói oklevéllel bíró ev. ref. vallásu tanítók is, de állandósításra nem számíthatnak.

Pályázati határidő: aug. 19-ike, amikor a kellően felszerelt kérvények tanítói oklevéllel vagy azt pótló bizonyítvánnyal, esperesileg megerősített szolgálati bizonyítvánnyal, lélekési minőségüket igazoló bizonyítvánnyal, esetleg hittani hallgatói évek végzését igazoló bizonyítvánnyal, tanárkari kibocsátásról szóló okmányokkal felszerelten — alólírotthoz beküldendők.

Az állomás szeptember 1-ére elfoglandó.

Biharudvari, 1906. Julius 16.

Szabó Imre.
Ev. ref. lelkész.

Pályázat.

III.

A b.-udvari segéd-tanítói állomásra pályázat hirdettetik.

Kötelesség: II. s III. fosztály vezetése egyházker. tanterv szerint.

Javadalom: Az iskola épületében levő egy szobából álló lakáson kívül készpénz: 800 korona.

Az államsegély megnyerése esetén, amiért a lépések megtétnek, az állomás állandósíttatni fog.

Pályázni kívánók kellően felszerelt kérvényeiket, esetleg szolgálatba lévén, esperesileg megerősített szolgálati bizonyítvánnyal aug. 19-ére alólírotthoz küldjék.

Az állomás szeptember 1-re elfoglandó.

Bihar-Udvari, 1909. Julius 16.

Szabó Imre.
Ev. ref. lelkész.

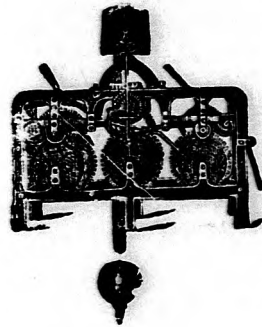
— „Antidol“ a legjobb gyógyszer: fejfájás ideges fejfájás és nátha ellen. A szert nem kell bevenni, néhány csepp a tenyéren eldörzsölve, s használati utasítás szerint belelegezve, azonnal megszünteti a bajt. Sok ezer ember használja s mindenki csak jót mond róla. Kérdezze ismerőseit, hogy használta-e már az Antidol-t, amely nagy hatásáért arany éremmel lett kitüntetve. Egy üvegese ára 1 kor. 20 fill. és 35-ször mulaszthatja el vele fejfájását. Kapható: **Grósz Nagy Ferencz** gyógyszer-tárában Debrecen az Arany egyszarvuhoz.

Toronyórák

palota-, városházi-, gyári- és lak-tanya berendezését a legelőnyösebben eszközli

Mayer Károly utóda
Müller János
első magyar óragyár

= gőzerő berendezéssel =
Budapest, VII., Csömöri-ut
50. saját házban.

Képes árjegyzékek és költségvetések bérmentve.

Alapított 1851-ben.

DÁVIDHÁZY KÁLMÁN

elsőrangú könyvkötészete és diszműves üzlete
DEBRECEN, Fűvészkert-utca 9.

Teljesen modern berendezésű üzlet. Megbízható s kifogastalan munkát készít mindennemű könyvkötészeti, diszműcikkben és bőrmunkákban.

Ima-, Énekeskönyv s más *Egyházi műveket* tömeges mennyiségben, versenyképes kivitelben és *gyári áron*.

Anyakönyveket, tartós jó kötésben. Szent Bibliát és emléklapokat különleges diszkötésben jubileumokra.

Aranykönyvek egyházak számára mely jótékony adományok nyilvántartására is alkalmas.

Kéziratok befoglalására **tablákat**, melyek a szószéken vagy temetéseknél előnyösen használhatók.

Iskolák számára térképek és táblázatok felhuzását vászonra vagy papírra és ezeken kívül még számos e szakba vágó munkát.

Szükséglet esetén bármely cikkre nézve azonnal szolgálok, — ár számítások a különleges munkákhoz, — mint *Disztáblák, Emléklap és aranykönyveken, rajzokkal, kívánság szerinti stílusban, levéltári írománytartó fedeleket.*

Király balzsam

Köszvény és csusz ellen.

Legujabb gyógyszer.

Ezen balzsam legujabb gyógyszer úgy belsőleg, mint külsőleg mindenféle fájdalmak ellen. **Király-balzsam** készítményem mint házi szer szükséges, hogy minden háznál kéznél legyen, mert úgy belsőleg, mint külsőleg kitünő hasznos szer.

Belsőleg gyomorfájásnál gyomorgöresnél csikarásnál, fejfájásnál azonnal hat s legjobb fájdalomcsillapító.

Külsőleg tekintélyes orvosok ajánlják **köszvény**nél **csuznál** továbbá meghüleséknél, fog és fejfájásnál pár perc alatt hat. Igen hasznos gyógyszer még szájvizhez cseppentve rossz lehellet szagtalanítására. **1 üveg 2 k 65 f. 3 üveg 6 kor. 65 fill.** Utánvétellel bérmentve.

Magyar ember nem használ mást, csak a híres

Hajdusági pedrót !!

mely legjobb bajusznövesztő és ápoló szer az összes

bajuszpedrő készítmények között. Hatása gyors és biztos.
Postán 3 dobozt 2 K. 15 fillérért. 6 dobozt 3 K. 65 fillérért bérmentve utánvétellel küld a készítő.

Grósz Nagy Ferencz

„Arany-egyszaru” gyógyszer-tára a hol minden bel- és külföldi gyógyszer-különlegességek eredeti árakban beszerezhették.

A „Neumann M.” cég debreceni áruházáról.

A tiszántuli ref. egyházkerület lelkész és tanító urai előtt nem ismeretlen a

„NEUMANN M.”

cs. és kir. udvari szállító-cég.

Hiszen évek hosszú sora óta, a mióta ez a cég a közönség osztatlan bizalmát bírja, nincs eset rá, hogy e nagy egyházkerület lelkészei, tanítói Debrecenben járva, ne tekintsek meg azt a kitünő hírnévnek örvendő nagy áruházat.

A kitünő minőségű férfi-, fiu- és gyermek-ruhákkal felszerelt áruház kielégíti a legkényesebb igényeket is. Ezt bizonyítják az összes vásárlók, de különösen azok a szülők, kik gyermekeik ruhaszükségletét itt szerzik be.

A nagytiszteletű lelkész és tanító urak Debrecenbe jöve, ne mulasszák el ezt a látványosság számba menő hatalmas áruházat

megtekinteni. Igaz élvezettel fogja látni mindenki ezt a nagy üzletet, mely a szoliditásnak olesóságnak mintaképe.

Nincs itt holt saison soha. Élénk az üzlet az év minden szakában, mert a vevők óriási tömege helyből úgy mint vidékről a **Neumann M.** céget keresi fel.

A cég főtörekvése az üzlet jó hírnevét minden időben és körülmények között fentartani, de arra nem is volt eset, hogy **Neumann M.** áruháza ellen panasz emeltetett volna.

Olesóság, tartósság és csinosság tekintetében a Neumann cég áruai versenyen felül állanak.

A tiszántuli egyházkerület lelkész és tanító urai pedig különösen bizalommal fordulhatnak az üzlet vezetőjéhez, mert hiszen mint törzs vevőközönség különös figyelemben részesülnek minden alkalommal.

Ezután figyelemükbe ajánljuk ezt a régi kitünő hírnevű céget.

NEUMANN M cs. és kir. udv. szállító Debrecen. főtér, a postával szemben.

Mérték szerint külön osztály

ALAPÍTOTT 1851-ben.